

Kerttu Tuovinen

LAHDEN MONTESSORI-
LEIKKIKOULUN LAADUN
ARVIOINTI JA
ASIAKASTYYTYVÄISYYS
Arvioijina leikkikoululaisten vanhemmat

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

Joulukuu 2010

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences	Opinnäytetyön päivämäärä 		
Tekijä(t) Kerttu Tuovinen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaalialan koulutusohjelma		
Nimeke Lahden Montessori-leikkikoulun laadun arviointi ja asiakastyytyväisyys. Arvioijina leikkikoululaisten vanhemmat.			
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä tutkittiin, kuinka tyytyväisiä Lahden Montessori-leikkikoululaisten vanhemmat olivat lastensa varhaiskasvatuspalveluun, ja kuinka vanhempien mielestä leikkikoulussa toteutuivat erilaiset hyvänlaatuisen varhaiskasvatuspalvelun osa-alueet. Tutkimuksen tulosten avulla on tarkoitus kehittää Montessori-leikkikoulun toimintaa leikkikoulun lapsille entistä laadukkaammaksi.</p> <p>Tutkimuksen teoreettisena viitekehystenä käytettiin erityisesti Hujala-Huttusen (1995) päivähoiton laadunarviointimallia ja valtakunnallisia ”Varhaiskasvatussuunnitelma perusteita” (2005). Teoreettisen viitekehysten pohjalta valmistettiin sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä sisältävän lomakekyselyn leikkikoululaisten vanhemmille. Vanhempien vastaukset taulukoitiin, ja vastausten yhteydessä on vielä kuvattu, miksi juuri tutkimuksessa mukana olevat asiat ovat oleellisia varhaiskasvatuksen laatua tutkiessa. Lisäksi työssä on esitelty muita vaihtoehtoisia laadunarviointimalleja ja perusteltu varhaiskasvatuksen laadun arvioimisen tärkeyttä.</p> <p>Tutkimuksen tuloksena Lahden Montessori-leikkikoululaisten vanhempien vastauksista tuli ilmi, että vanhemmat ovat tyytyväisiä hyvin moneen hyvänlaatuisen varhaiskasvatuksen osa-alueeseen lapsensa varhaiskasvatuspalvelussa. Tuloksista on helppo huomata, missä asioissa on parantamisen varaa ja mitkä asiat ovat jo nyt hyvin leikkikoulussa. Kyselyn tuloksia voidaan jatkossa käyttää yksikön laadunhallinta-järjestelmän luomisessa tai varhaiskasvatussuunnitelman päivittämisessä.</p>			
Asiasanat (avainsanat) varhaiskasvatus, laadun arviointi			
Sivumäärä 47 s. + 9 s.	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">Kieli Suomi</td> <td style="width: 50%;">URN</td> </tr> </table>	Kieli Suomi	URN
Kieli Suomi	URN		
Huomautus (huomautukset liitteistä) Liitteet yht. 9 s.			
Ohjaavan opettajan nimi Jari Huotari	Opinnäytetyön toimeksiantaja Lahden Montessori-leikkikoulu		

DESCRIPTION

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences		Date of the bachelor's thesis	
Author(s) Jari Huotari		Degree programme and option Degree Programme in Social Work	
Name of the bachelor's thesis Parents as Assessors: Customer Satisfaction and Quality Estimation of Lahti Montessori-Playschool			
Abstract <p>The goal of the bachelor's thesis was to research the quality of Lahti's Montessori-Playschool in parent's opinion. Later it is possible to use the results of this research to improve the function of the Lahti's Montessori-Playschool - the final aim is to create high-quality day care for the children of the playschool.</p> <p>The research was made with a questionnaire survey, which had both open questions and questions with limited options. The questions were operationalized from two main source: the quality estimation pattern of Hujala-Huttunen (1995) and also "Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet" (2005), which determines the nationwide contents of the Finnish day care. This bachelor's thesis has introduction of these two sources and there is also presentation of other alternative ways to research the quality of day-care.</p> <p>Research showed were that parents were pleased with many things in playschool's function. In parents' opinion many things that were typical for high-quality day care are fulfilled in Lahti's Montessori-Playschool. Results also revealed where the weaknesses were, which is a good start for development work.</p>			
Subject headings, (keywords) Day Care, Quality Evaluation			
Pages 47 p. + 9 p.	Language Finnish	URN	
Remarks, notes on appendices App. 9 p.			
Tutor Jari Huotari		Bachelor's thesis assigned by Lahti's Montessori-Playschool	

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	1
2 LAATU VARHAISKASVATUKSESSA.....	3
2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.....	3
2.2 Laadukkaan varhaiskasvatuksen vaikutukset.....	4
3 VARHAISKASVATUKSEN LAATUTYÖN KEHITTÄMINEN JA ARVIOINTI .	5
3.1 Katsaus varhaiskasvatuspalveluiden laadun arvioinnin kirjavuuteen	6
3.2 Varhaiskasvatuksen laatutekijät Hujala-Huttusen (1995) mallin mukaan	8
3.2.1 palvelutaso	10
3.2.2 Puitetekijät	10
3.2.3 Välillisesti ohjaavat tekijät	11
3.2.4 Prosessitekijät	12
3.2.5 Vaikuttavuustekijät	13
3.3 Vanhemmat päivähoiton laadun arvioijina	14
4 LAHDEN MONTESSORI-LEIKKIKOULU	15
4.1 Lahden Montessori-yhdistys ry.....	16
4.2 Montessoripedagogiikan pääpiirteitä	16
5 TUTKIMUS LAHDEN MONTESSORI-LEIKKIKOULUN LAADUSTA VANHEMPIEN NÄKÖKULMASTA.....	18
5.1 Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus	18
5.2 Tutkimuksen toteuttaminen ja tutkimusmenetelmä	18
5.3 Tutkimusaineiston kerääminen kyselylomakkeella	19
5.4 Otanta ja tutkimuksen pätevyys ja luotettavuus.....	20
5.5 Tutkimusaineiston käsittely	21
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	22
6.1 palvelutaso	22
6.2 Päivähoidon laadun puitetekijät	22
6.3 Päivähoidon laatua välillisesti ohjaavat tekijät	25
6.3.1 Kasvatusyhteistyö ja kasvatuskumppanuus.....	26
6.3.2 Vanhempien osallisuus yksikön toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa	29
6.3.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja sen toteutuminen.....	30

6.4 Kasvatuksen laadun prosessitekijät.....	31
6.4.1 Lapsen hyvinvointi	32
6.4.2 Vuorovaikutussuhteet prosessitekijöinä	34
6.4.3 Montessoripedagogiikka varhaispedagogiikkana	36
6.4.4 Lapsen kehitykseen sopiva toiminta.....	38
6.5 Päivähoidon laadun vaikuttavuustekijät.....	41
7 POHDINTA	42
LÄHTEET	45
LIITE	
1 Tutkimuksen kyselylomake	
2 Tutkimuksen tulokset kuvioina	

1 JOHDANTO

Lapsen hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen sekä oppimisen turvaaminen ovat keskeisiä varhaiskasvatuksen tavoitteita (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005). Laadukas varhaiskasvatus vaikuttaa positiivisesti lapsen hyvinvointiin pitkällä aikavälillä (Portell & Malin 2007, 11). Vanhempien osallistuminen varhaiskasvatuspalveluiden suunnittelussa ja toiminnan arvioinnissa on tärkeää, koska varhaiskasvatuksen laadun kehittämisen tulee lähteä vanhempien, lasten ja päivähoidon henkilökunnan yhteisistä arvoista, visioista ja päämääristä (Portell & Malin 2007, 11; Kronqvist & Jokinen 2008, 11).

Opinnäytetyössäni nimenomaan vanhemmat pääsevät osallistumaan laatutalkoisiin. Opinnäytetyöni tehdään Lahden Montessori-leikkikoululle. Opinnäytetyössäni tutkin, kuinka tyytyväisiä Lahden Montessori-leikkikoulun lasten vanhemmat ovat lastensa päivähoidon ja kuinka hyvälaatuisen varhaiskasvatuksen eri osa-alueet toteutuvat vanhempien mielestä leikkikoulussa. Tutkimuksessa selvitetään myös välillisesti vanhempien kautta lasten tyytyväisyyttä päivähoidon. Tutkimuksen tarkoituksena on, että tulosten pohjalta Lahden Montessori-leikkikoulu voi kehittää toimintaansa entistä laadukkaammaksi. Idea opinnäytetyön aiheesta tuli Montessori-leikkikoululta, jonne tein myös esimiestyön ja syventävien ammattikäytäntöjen harjoittelun. Varsinainen kehittämistyö tutkimuksen tulosten pohjalta jää leikkikoulun toteutettavaksi eikä sisälly opinnäytetyöhöni.

Tutkimus toteutetaan lomakekyselynä, jossa on sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Tutkimukseni teoreettisena viitekehyksenä ovat erityisesti Hujala-Huttusen (1995) tekemä varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin jäsentely ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005). Pyrin siihen, että tutkimukseni on yhdenmukainen varhaiskasvatuksen valtakunnallisten linjausten, Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman, montessoripedagogiikan keskeisten arvojen ja tavoitteiden sekä Lahden Montessori-leikkikoulun esiopetuksen opetussuunnitelman (2000–2001) kanssa. Lisäksi tutkimuksen suunnittelussa otetaan huomioon leikkikoulun työntekijöiden mielipiteet.

Opinnäytetyössäni käsittelen tutkimuksen tavoitteita, toteuttamista ja valitsemani tutkimusmenetelmää sekä tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta. Varhaiskasvatuksen laadusta on olemassa erilaisia laadunarviointitapoja. Esittelen muutamia näistä eri

arvintimalleista työssäni. Tutkimuksen tuloksia tarkastelen niihin liittyvän teorian kanssa rinta rinnan.

2 LAATU VARHAISKASVATUKSESSA

Tutkimustani suunnitellessa minun oli otettava selvää siitä, mitkä asiat ja osa-alueet varhaiskasvatuksen kentältä kuuluvat laadukkaaseen varhaiskasvatustyöhön. Huomasin pian, että laatua voi tarkastella hyvin monella eri tavalla. Väljästi määriteltynä laatuvarhaiskasvatuksessa on kasvuympäristön piirteitä ja lasten kokemuksia, jotka tukevat lapsen hyvinvointia, kasvua ja kehitystä (Kronqvist & Jokimies 2008, 11.)

Kaiken perustana varhaiskasvatuksen suosituksiin ja sääntöihin on tietenkin lasten päivähoitoa ja esiopetusta koskevat lait ja asetukset, kuten laki lasten päivähoitosta 36/1973, asetus lasten päivähoitosta 239/1983 ja lastensuojelulaki 417/2007. Varhaiskasvatusta koskevat lait ja asetukset sekä valtakunnalliset suositukset varhaiskasvatuksen toteuttamisesta sisältävät oman yhteiskuntamme yhteisiä arvoja, vaatimuksia ja tavoitteita siitä, millaista on laadukas päivähoito (Parrila 2004, 73.)

Myös lapsen oikeuksien keskeiset periaatteet ovat laadukkaana varhaiskasvatuksen perustana. Keskeisimmät lapsen oikeudet olen poiminut Stakesin (2005, 12) julkaisemasta Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, johon oikeudet ovat koottu Suomen perusoikeussääntelystä, muusta oikeussääntelystä ja asiakirjainformaatiosta (mm. YK:n Lapsen oikeuksien sopimus).

Lapsen oikeuksia ovat: oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvalliseen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen, turvattuun ja terveelliseen ympäristöön, jossa voi leikkiä ja toimia monipuolisesti, oikeus tulla ymmärretyksi ja kuulluksi kehitystasonsa mukaisesti, oikeus saada tarvitsemaansa erityistä tukea sekä oikeus omaan kulttuuriin, äidinkielen, uskontoon tai katsomukseen.

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Tämä alaluku perustuu kokonaan ”Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin” (2005), joka on toinen tärkeä teoreettinen viitekehys tutkimuksessani. Vaikka virallisia valtakunnallisia laadun arviointikriteereitä ei ole, Suomessa on käytössä valtakunnalliset päivähoiton kasvatustavoitteet eli varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005), jotka antavat suuntaviivoja siitä, minkälaista päivähoiton tulisi olla. Ne ohjaavat varhaiskasvatuksen sisältöä ja laatua. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden on tarkoitus edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista ja sitä kautta luoda edellytyksiä myös varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi. Myös Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma (2005) perustuu pitkälti varhaiskasvatussuunnitelman

perusteisiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa käydään läpi mitä varhaiskasvatus on, mitkä arvot ovat varhaiskasvatuksessa tärkeitä, minkälaisia kasvatuspäämääriä varhaiskasvatukselle voi asettaa, kuinka varhaiskasvatuksen toteuttaminen tapahtuu laadukkaasti ja lapsen hyvinvointia, kehitystä ja kasvua tukien. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kerrotaan vanhempien osallisuuden tärkeydestä ja vanhempien keinoista osallistua lastensa varhaiskasvatuspalveluihin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat päivähoidon työntekijöitä huomioimaan eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset ja heidän perheensä ja neuvotaan, miten ja milloin erityistä tukea tulisi antaa. Lisäksi se ohjaa ja toimii pohjana kunnan oman varhaiskasvatussuunnitelman valmistamisessa. Keskeisiä kasvatuspäämääriä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ovat lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin lisääminen, lapsen persoonallisuuden ja yksilöllisyyden kunnioittaminen ja hyväksyminen, toisten ihmisten hyväksyminen ja kunnioittaminen, yhteisten sääntöjen noudattaminen ja itsenäisyyden ja omatoimisuuden turvallinen lisääntyminen vahvistamaan lapsen luottamusta omaan osaamiseensa.

Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisesta lomakekyselytutkimuksen tehnyt Manninen (2009) käytti varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2005) tutkimuksensa teoreettisena lähtökohtana. Manninen (2009) tutki, kuinka Kouvolan kaupungin ja Päiväkoti Nurmilinnun varhaiskasvatussuunnitelmat toteutuvat Päiväkoti Nurmilinnussa vanhempien mielestä. Sekä Kouvolan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman että Päiväkoti Nurmilinnun kasvatussuunnitelman pohjana ovat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005). (Manninen 2009, 11, 20.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) voi siis olla pohjana sekä toiminnan että laadun arvioinnille.

2.2 Laadukkaan varhaiskasvatuksen vaikutukset

Sosiaalipalveluiden laatuun on alettu kiinnittää nykyisin kovasti huomiota ja laadun kehittämiseksi ja tutkimiseksi tuntuu olevan tarvetta. Varhaiskasvatuksen laatu on arvokasta ja varhaiskasvatuspalveluiden laatutyöstä on saatu rohkaisevia kokemuksia. Esimerkiksi julkaisussa Taustaa varhaiskasvatuksen laatukatsaukselle (Portell & Malin 2007, 11) viitataan tutkimustuloksiin, joiden mukaan laadukas varhaiskasvatus hyödyttää lapsia hyvin kokonaisvaltaisesti. Tutkimuksissa on todettu, että laadukkaassa päivähoitossa olevien lasten sosiaaliset, yhteistyö- ja kielelliset taidot kehittyvät paremmin kuin laadultaan heikommassa päivähoitossa. Laadukkaalla päivähoitolla pystytään vähentämään erityisen tuen tarvetta ja päivähoidon hyvää laatua voidaan

pitää monia ongelmia ennaltaehkäisevänä työnä. Lindbergin ja Välimäen (2004, 11) mukaan hyvänlaatuinen varhaiskasvatus vaikuttaa elinikäiseen oppimiseen, joten laadukkaalla varhaiskasvatuksella on myös pidempiaikaista vaikutusta lapsen elämään. Myös sosiaali- ja terveysministeriössä on huomattu laadukkaana varhaiskasvatuksen positiiviset vaikutukset: varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportissa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 3) neuvottelukunta nostaa varhaiskasvatuksen kehittämisen pääteemaksi lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisen ja toiseksi keskeiseksi pääpisteekseen varhaiskasvatuspalveluiden laadun kehittämisen, koska palveluiden laadun kehittämisellä nähdään olevan niin suuri vaikutus lasten hyvinvointiin. Lisäksi valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista painottaa varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttamista, kasvatuskumppanuutta sekä neuvolan, päivähoiton, esiopetuksen ja perusopetuksen välistä yhteistyötä (Kronqvist & Jokimies 2008, 9.)

3 VARHAISKASVATUKSEN LAATUTYÖN KEHITTÄMINEN JA ARVIOINTI

Päivähoidon laatutyön kehittämiseen on kiinnostusta valtakunnallisella tasolla. Ensimmäinen valtakunnallinen varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjauksen kehittämishanke oli VALOA 1 vuosina 2000–2003 (Ruokolainen & Alila 2004, 96). VALOA 1 -hanke on saanut jatkoa VALOA 2 – hankkeesta, joka toteutettiin 2003–2005. Valtakunnallisia varhaiskasvatuksen laadun arviointia kehittäviä hankkeista mainittakoon ”Varhaiskasvatuksen laadunarviointi päivähoitossa” vuosilta 1997–2000 (Portell & Malin 2007, 8, 13) sekä ”Lapsi ja laatu”-kehittämishanke (Ruokolainen & Alila 2004, 96.)

Suurten kokonaisuuksien laadun arvioinnin lisäksi on tärkeää ymmärtää, kuinka päivähoiton laatua voidaan tutkia ja arvioida yksittäisten varhaiskasvatusyksiköiden tasolla. Teoksessa Laadunhallinnan perusteita ja menetelmiä varhaiskasvatuksessa (Alila & Parrila 2004, 11) kehoitetaan muokkaamaan yksikön laadun arviointiin oma, sovellova menetelmä, joka palvelee parhaiten juuri tietyn yksikön tarpeita. Siksi jokaisen päivähoitoyksikön tulisikin arvioida laatuaan tapauskohtaisesti räätälöiden.

Sosiaali- ja terveysministeriön ylitarkastaja Kirsi Alila (2004, 39) kehottaa käyttämään varhaiskasvatukseen liittyviä informatiivisia asiakirjoja (lait, asetukset, valtakunnalliset varhaiskasvatuksen kehittämisen tuotokset) oman kunnan tai yksikön laadun kehittämisessä. Informatiivisia asiakirjoja voi käyttää laadun kehittämisessä teoreettisena

lähtökohtana, apuna kehittämisprosessin aloittamisessa ja monipuolisten työmenetelmien ja toteuttamismallien etsimisessä. Parhaan hyödyn informatiivisista asiakirjoista saa silloin, kun niiden sisällöstä keskustellaan ja sisältöä käsitellään niin, että ne toimivat taustana ja tukena yksikön oman laatutyön kehittämiseen ja arviointiin.

3.1 Katsaus varhaiskasvatuspalveluiden laadun arvioinnin kirjavuuteen

Aluksi oli hankalaa asettaa erilaisia näkemyksiä ja tutkimustuloksia varhaiskasvatuksen laadun arvioinnista tärkeysjärjestykseen. Hujala ym (2007, 155) toteavat, että meiltä puuttuu selkeät arviointikriteerit kasvatustyölle, ja että tutkimuksellisen tiedon käyttäminen on ollut hyvin sattumanvaraista laatua määriteltäessä. Tässä luvussa esitelen muutamia erilaisia tapoja ja työkaluja laadun arvioimiseen.

Euroopan komissio on tehnyt työtä nostaakseen kansainvälisen päivähoiton laatua luomalla lastenhoitoverkoston laatukäsitteet varhaiskasvatukselle vuonna 1996. Lastenhoitoverkoston laatukäsitykset varhaiskasvatukselle on jaettu yhdeksään pääteemaan: toimintalinjat, rahoitus, palveluiden taso ja toimintamuodot, kasvatusta ja esiopetus, henkilökunnan määrä, henkilökunnan työ ja koulutus, ympäristö ja terveys, vanhemmat ja yhteiskunta sekä suoritustavoitteet. (Alila & Parrila 2004, 19-20; Hujala ym 2007, 160-161.) Näiden yhdeksän pääteeman sisällä on 40 yksittäistä laatutavoitetta varhaiskasvatukselle. Esimerkiksi näitä laatutavoitteita voisi käyttää apuna varhaiskasvatuksen laatua arvioidessa. Tosin Euroopan komission päivähoitolle asettamia laatutavoitteita voidaan kritisoida siitä, että ne ovat liian yleismaailmallisia, eivätkä huomioi tarpeeksi erilaisia arvoja ja uskomuksia ja kasvatuskulttuurin moninaisuutta EU-alueella. Kansainvälistä varhaiskasvatuksen laatua linjaavaa julkaisua ei kuitenkaan kannata ohittaa olankohautuksella, koska Euroopan komission asettamia tavoitteita päivähoiton laadulle voidaan käyttää laadun arvioinnissa ja kehittämisessä apukeinona, jotta kehittämis- ja arviointityö ei perustuisi pelkästään tietyn toimijan omiin subjektiivisiin näkemyksiin. (Hujala, ym 2007, 160.) Omaan tutkimukseeni en ottanut EU:n laatimia suosituksia mukaan, koska en uskalla luottaa toistakymmentä vuotta vanhaan lähteeseen. Lisäksi laatukäsitteissä ei ole voitu huomioida Suomen varhaiskasvatuspalveluiden kulttuurisia ominaispiirteitä.

Stakesin raportissa Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina (Kronqvist & Jokimies 2008, 11–12) esitellään Layzerin ja Goodsonin (2006, 558-263) jakoa var-

haiskasvatuksen laadun piirteiden ja ominaisuuksien mukaan rakenteellisiin laatutekijöihin ja lasten kokemuksista heijastuvaan laatuun. Rakenteellisiin laatutekijöihin kuuluvat Layzerin ja Goodsonin (2006, 558–563) mukaan henkilöstön koulutustaso ja työkokemus, lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutussuhde ja tunneilmasto, lapsi-aikuinen suhdeluku, ryhmän koko ja työntekijöiden vaihtuvuus sekä muut varhaiskasvatuksen laatuun liittyvät sisällölliset piirteet, kuten kasvatuksen tavoitteet ja toiminnan sisältö. Lasten kokemuksista heijastuvaan laatuun kuuluvat lapsen ja aikuisen välinen suhde ja vuorovaikutus, työntekijöiden herkkyyys ja myönteisyys lasta kohtaan, lasten keskinäinen vuorovaikutus ja käyttäytyminen, hoitopäivän struktuuri, sisältö ja lapsen viihtyvyys. Itse asiassa Layzerin ja Goodsonin (2006) jako melko samansuuntainen Hujala-Huttusen (1995) jaottelun kanssa.

Nummenmaa (2004, 82) esittelee laatukriteerit jaoteltuna kolmeen pääryhmään: rakenteet, prosessit ja tulokset. Alun perin kriteeristöä ovat koonneet Dahlberg, Moss ja Pence (1999).

Rakenteelliset kriteerit tarkoittavat resursseja, ryhmäkokoja, henkilökunnan koulutustasoa, aikuinen-lapsi suhdelukua sekä varhaiskasvatussuunnitelmaa ja sen sisältöä.

Prosessikriteerit koskevat lasten ja henkilökunnan toimintaa ja lasten ja henkilökunnan välistä vuorovaikutusta sekä yhteistyötä päiväkodin ja vanhempien välillä.

Tuloskriteereiksi määritellään halutut ja toivotut kehityspiirteet, kuten lapsen myönteiset kokemukset, lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen sekä vanhempien tyytyväisyys varhaiskasvatuspalveluihin. jälleen malloissa esiintyy samoja elementtejä kuin Hujala-Huttusen mallissa (1995)

Teoksessa ”Taustaa varhaiskasvatuksen laatukatsaukselle” (Portell & Malin 2007, 9) varhaiskasvatuksen laadun seuranta ja arviointi on teemoitettu seuraavasti:

- 1) palveluiden rakenne ja tuottaminen
- 2) kustannukset
- 3) sisäisen ja ulkoisen yhteistyön toimivuus
- 4) henkilöstön ammattitaito ja työhyvinvointi
- 5) varhaiskasvatuksen toteutuminen.

Tämä malli saattaisi hyvinkin sopia laadun arviointiin hallinnon näkökulmasta, mutta pienen yksityisen varhaiskasvatusyksikön laadun arvioimiseen se ei taivu. Malli sopii mielestäni paremmin ammattilaisten työkaluiksi kuin asiakkaiden käyttöön.

Valoa -hankkeessa, jossa tarkoituksena oli kehittää varhaiskasvatuksen laadunhallintaa pilottikuntia käyttäen, laadunhallinnan aihekokonaisuudet oli puolestaan jaettu seuraavasti (Ruokolainen & Alila 2004, 108):

- 1) perustehtävät ja laadun määrittely sekä toimintaympäristön kuvaukset
- 2) johtaminen
- 3) arviointi
- 4) asiakastyön kehittäminen
- 5) henkilöstö
- 6) ohjaavien dokumenttien ja lomakkeiden päivitys

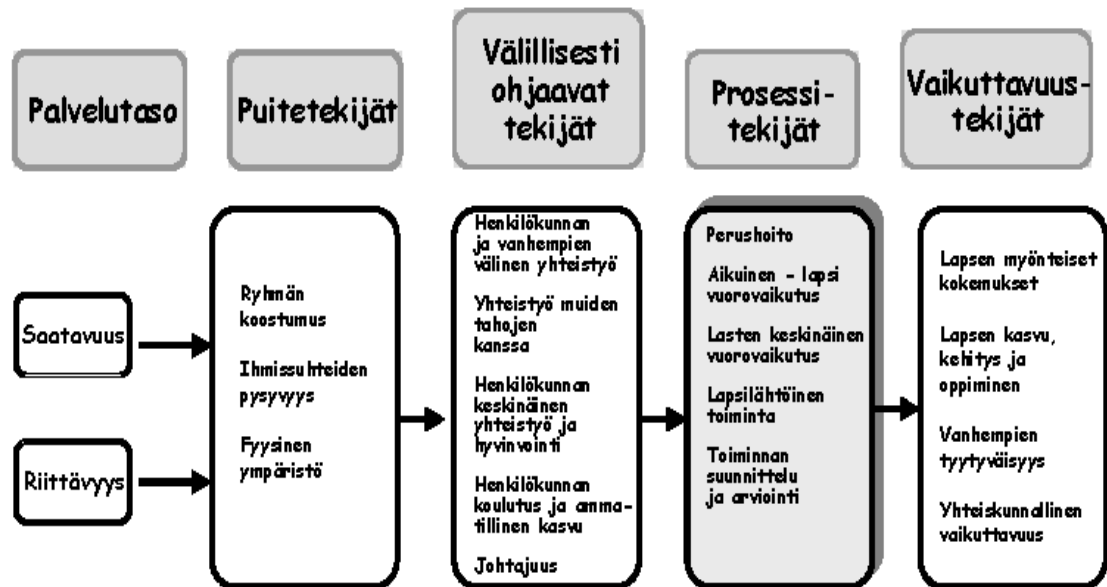
Myös tämä malli sopii mielestäni paremmin työntekijöille kuin itse asiakkaille laadun arviointiin.

Kaikkiaan löytämäni laadunarviointimallit voisi mielestäni jakaa kolmeen ryhmään: hallinnolle ja työntekijöille sopivat mallit/jaottelut, suurelle tutkimusryhmälle sopivat mallit/jaottelut ja loput mallit/jaottelut ovat tarkoitettu myös yksittäisen päivähoitoyksiköiden käyttöön. Tärkeää laadun arvioinnissa kuitenkin on, että arviointi perustuu tutkimustietoon ja luotettaviin lähteisiin (Hujala ym 2007, 155), ja on mukautettavissa yksikön omiin tarpeisiin sopivaksi.

3.2 Varhaiskasvatuksen laatutekijät Hujala-Huttusen (1995) mallin mukaan

Päivähoidon laatutyötä ja laatutyön kehittämistä koskevaa kirjallisuutta lukiessani mielestäni käytetyin jäsenyys päivähoidon laadun tekijöistä on Hujala-Huttusen tekemä jäsenyys vuodelta 1995. Hujala-Huttusen jäsenyyksen sisältöä on sittemmin muutettu ja kehitetty varhaiskasvatuksen tutkimuksen ja teorian myötä (Parrila 2004, 74). Hujala-Huttusen jäsenyyttä päivähoidon laatutekijöistä käytettiin mallina esimerkiksi Laadun arviointi päivähoidossa – projektissa (Alila & Parrila 2004, 30). Kyseisessä projektissa puitetekijät oli jätetty pois, ja laatua tarkasteltiin välillisten tekijöiden, kasvatustieteeseen liittyvien tekijöiden ja vaikuttavuustekijöiden näkökulmasta. Lisäksi Hujalan mallia on käytetty kuvaamaan päivähoidon laatutekijöitä Tampereen yliopiston ”johtajuus ja varhaiskasvatuksen laatu” – projektissa 2008–2009 (Tampereen yliopisto). Mallia käytettiin myös Heinisen & Lampisen (2009, 43) tutkimuksessa, jossa kartoitettiin kotkalaisen Sateenkaari – päiväkodin esikoululaisten vanhempien käsityksiä päiväkodin laadusta ja laadun toteutumisesta, lapsen viihtyvyydestä, päivähoitoryhmän toimimisesta ja kasvatuskumppanuuden toteutumisesta.

Hujala-Huttusen mallissa jäsennetään päivähoiton laatua eri laatutekijöihin, eli palvelutasoon, puitetekijöihin, välillisesti ohjaaviin tekijöihin, prosessitekijöihin ja vaikuttavuustekijöihin. Kokonaisvaltaisessa päivähoiton laadun arvioinnissa ovat mukana kaikki nämä tekijät yhteisenä kokonaisuutena. Kuvassa 1 on esitetty päivähoiton laadunarviointimalli (Hujala ym 1999, 78).

KUVA 1. Päivähoidon laadunarviointimalli (Hujala ym 1999)

Alkuperäinen malli on Hujala-Huttusen vuodelta 1995 (Hujala-Huttunen & Tauriainen 1995, 10). Käytän tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä erityisesti vuoden 1999 mallia, koska teoksessa Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa (Hujala ym 1999) oli avattu malli tarkasti. Täydennystä saan teoksesta Päivähoidosta varhaiskasvatukseen (Hujala ym 2007). Näissä kolmessa julkaisussa laadunarviointimallin rakenne on yhtenäinen ja sisällöissäkin on uudemmissa julkaisuissa vain vähän uudistuksia. Mielestäni mallissa huomioidaan hienosti erityistä tukea tarvitsevat lapset sekä maahanmuuttaja- ja kielivähemmistöön kuuluvat lapset.

Hujala-Huttusen (1995) mallissa varhaiskasvatuspalveluiden laadun reunaehdoja määrittävät *laatuvaatimukset*, joita ovat varhaiskasvatusta määrittelevät lait ja asetukset, kuten laki lasten päivähoitosta 36/1973, asetus lasten päivähoitosta 239/1973 sekä muut lait, kuten kuntalaki 365/1995, lastensuojelulaki 417/2007 ja -asetus 88/2010, työturvallisuuslaki 738/2002 laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983, sosiaalihuoltolaki 710/1982 ja -asetus 607/1983, laki lelujen turvallisuudesta

287/1997 sekä perusopetuslaki 628/1998 – ja asetus 852/1998. Näistä perusopetuslaki ja asetus koskevat ainoastaan esiopetusta, jota tarjotaan koulun puolella. (Hujala ym 1999, 78–79.)

Laatuvaatimukset ovat siis perusehtoja varhaiskasvatuspalveluille, koska niitä noudattaessa toteutuu tavallaan minimivaatimus laadukkaasta päivähoidosta. Varsinaiset *laatutavoitteet* kertovat, mitä varhaiskasvatuspalveluiden tulisi tavoitella saavuttaakseen korkean laadun. Laatutavoitteet perustuvat kasvatusalan tutkimuksiin, teoriaan ja asiantuntijuuteen ja ovat yhteneväiset sosiaali- ja terveysministeriön laatulinjausten kanssa. (Hujala ym 1999, 78–79.) Seuraavaksi esittelen varhaiskasvatuksen laatutavoitteita Hujala-Huttusen (1995) mallin mukaan. Seuraavat kappaleet perustuvat Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa – teokseen (Hujala ym 1999).

3.2.1 Palvelutaso

Palvelutasoon kuuluvat saatavuus ja riittävyys. Palvelutason tavoitteita ovat perheiden tiedonsaanti erilaisista varhaiskasvatuspalveluista, päivähoitopalvelun valinnan mahdollisuus, päivähoitopaikan järjestäminen sovituksessa ajassa, sopivat päivähoitopaikkojen sijainnit, aukiolot, loma-ajan hoidon järjestäminen sujuvaksi sekä riittävät määrärahat päivähoidon järjestämiseen. (mt 1999, 84–85.)

Saatavuutta ja riittävyyttä kannattaa mielestäni tarkastella esimerkiksi silloin, kun päivähoitopalveluiden laatua tutkitaan vaikkapa jonkun tietyn kunnan alueella.

3.2.2 Puitetekijät

Puitetekijöitä ovat ihmissuhteiden pysyvyys sekä lapsiin että aikuisiin sekä ryhmän koostumus eli ryhmän koko, ja aikuisten ja lasten suhdeluku ryhmässä. Varhaiskasvatuspalvelun fyysiset tilat sekä päivähoidon aukioloajat kuuluvat myös puitetekijöihin. Laatutavoitteina puitetekijöissä ovat ryhmän koostumuksen huolellinen suunnittelu niin, että ryhmässä lapsilla on hyvät mahdollisuudet saada tutuilta ja turvallisilta aikuisilta ohjausta, tukea ja fyysistä läheisyyttä. Ryhmässä tulisi pystyä huomioimaan ryhmän ikärakenne esimerkiksi siten, että perhepäivähoitoryhmä ei koostu pelkästään alle 3-vuotiaista lapsista. Ryhmässä tulee olla riittävästi aikuisia ja sijaisten tulisi olla päteviä, lapsille tuttuja ja nopeasti saatavilla tarpeen vaatiessa. Lapsen siirtymistä hoitoryhmästä toiseen tulee välttää ja mikäli ryhmän vaihtaminen on pakollista, se suunnitellaan hyvin. Fyysisen ympäristön tavoitteena on mahdollistaa lasten toimiminen

sekä yksin että pienessä ja suuressa ryhmässä. Tilojen tulisi olla lapselle mieluiset ja tukea kasvua, kehitystä ja oppimista sekä antaa mahdollisuudet liikkumiseen ja toisaalta hiljaiseen työskentelyyn. Lähiympäristön turvallisuus ja monipuolisuus on myös osa fyysisten tilojen laatutavoitteita

Puitetekijöiden osalta erityistä tukea tarvitsevat lapset tulisi lisäksi huomioida niin, että heillä on käytössään tarvitsemiaan apuvälineitä, he saavat koulutetun avustajan tuekseen ja heidän ryhmänsä koostumus tukee kasvua, oppimista ja kehitystä. (Mt, 1999, 86-98.)

3.2.3 Välillisesti ohjaavat tekijät

Välillisesti ohjaavia tekijöitä ovat henkilökunnan ja vanhempien välinen yhteistyö, yhteistyö muiden tahojen kanssa, henkilökunnan keskinäinen yhteistyö ja hyvinvointi, henkilökunnan koulutus ja ammatillinen kasvu sekä johtajuus. Uudemmassa versiossa mallista (Hujala ym 2007, 164–165) yhteistyö painottuu kodin ja päivähoiton väliseen yhteistyöhön ja vanhempien mahdollisuuksiin vaikuttaa lastensa päivähoitopalveluun. Yhteistyöhön liittyviä laatutavoitteita ovat vanhempien ja päivähoitohenkilökunnan yhteistyö sekä yksikön että lapsen varhaiskasvatussuunnitelman teossa ja arvioinnissa, perheiden yksilöllisyyden huomioiminen ja vanhempien arvostaminen omien lastensa asiantuntijoina ja päätöksentekijöinä. Yhteistyötä tehdään tarvittaessa moniammatillisen tiimin avulla ja lapsen siirtyessä kasvuympäristöstä toiseen turvataan yhteistyön avulla kehitys- ja oppimisprosessien jatkuminen. Erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla yhteistyö ja tiedon jakaminen niin vanhempien kuin lapsen kuntoutukseen osallistuvien muihin tahojen kanssa vaatii erityistä huomiota. Tässä apuna käytetään lapsen kuntoutussuunnitelmaa. Laadukas yhteistyö toteutuu avoimessa kanssakäymisessä jolloin tiedottaminen niin lapsen kehityksestä kuin päivähoiton toiminnasta toimii hyvin.

Muut välillisesti varhaiskasvatuspalveluiden laatuun vaikuttavat tekijät koskevat lähinnä työyhteisötekijöitä. Työyhteisötekijöitä koskevia laatutavoitteita ovat henkilökunnan keskinäinen avoimuus ja luottamuksellisuus viestinnässä, yhteiset työn tavoitteet ja päämäärät, työyhteisöltä saatava tuki ja palaute, toimiva tiimityö sekä säännöllinen työn suunnittelu, arviointi ja dokumentointi. Ammatillisen kasvun laatuvaatimuksissa edellytetään lain mukaista ammatillista kelpoisuutta, mutta sen lisäksi ammatilliselle kasvulle löytyy Hujalan mallista laatutavoitteita. Ammatillisen kasvun laatutavoitteita ovat vastuualueiden selkeä määrittely, varhaiskasvatuksen ajankohtai-

sen tiedon saanti ja mahdollisuus tarvittaessa työnohjaukseen, koulutukseen ja konsultaatioon (koskee erityisesti erityisen tuen tarpeessa olevien lasten kanssa työskenteleviä ammattilaisia). Laatutavoitteissa mainitaan myös henkilökunnan oma motivoituneisuus ammatillista kehittymistä kohtaan.

Johtajuus tarkoittaa tässä mallissa sekä päivähoidon yksikön johtajuutta sekä johtajuutta kuntatasolla. Kuntatason johtajuuden laatutavoitteita ovat demokraattinen ja yhteistyötä hyödyntävä johtajuus, tehokas päätöstenteko ja huomion kiinnittäminen vaikuttavuuteen, taloudellisuuteen, tehokkuuteen ja tuloksellisuuteen aina kunnan johdosta yksittäiseen työntekijään asti. Päivähoitopalveluiden laadun hallinta ja laadun arvioinnin ja kehittämistyön säännöllinen toteuttaminen on päivähoidon johdon tehtäviä, samoin kuin laadunhallintastrategiasta ja yhteisestä toiminta-ajatuksista tiedottaminen kaikille alaisille. Johto vastaa myös päivähoidon tukipalveluiden järjestämisestä ja toimivuudesta, kehottaa henkilöstöä hyödyntämään moniammatillisia verkostoja sekä kannustaa ja palkitsee työntekijöitä.

Yksikön johtaja huolehtii henkilöstönsä ja itsensä koulutuksista. Yksikön johtajan vastuulla on toiminnan suunnitelmallisuus ja vanhempien ottaminen mukaan keskustelemaan varhaiskasvatuksen arvoista, tavoitteista ja tavoitteiden toteutumisesta.

3.2.4 Prosessitekijät

Prosessitekijät ovat varhaiskasvatuksen laadun ytimessä. Ne ovat laatutekijöistä monipuolisin ja käsittelevät konkreettista arjen toimintaa sekä toimintakulttuuria ja arvoja päivähoitoyksikössä. Prosessitekijöihin kuuluu perushoito, aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus, lasten keskinäinen vuorovaikutus, lapsilähtöinen toiminta sekä toiminnan suunnittelu ja arviointi. Perushoitoa, lapsilähtöistä toimintaa ja toiminnan suunnitelma voidaan myös korvata käsitteellä ”varhaispedagogiikka”.

Perushoidon laatutavoitteita on perushoidon toteutuminen kiireettömästi lapsen hyvinvoinnin ja edun mukaisesti. Laatutavoitteiden mukaan perushoitoa tulisi ajatella tavoitteellisena kasvatustilanteena, jossa pyritään tukemaan lasta kohti omatoimisuutta.

Hyvin toimiva vuorovaikutus puolestaan vaikuttaa positiivisesti lapsen kehitykseen, kasvuun ja oppimiseen. Vuorovaikutuksen laatutavoitteita ovat henkilökunnan suunnalta lapsen kunnioittaminen ja kuuleminen, hyväksyvä ja lämmin asenne, herkkyys lapsen tarpeille ja tunteille, päivittäinen yksilöllinen huomiointi, lasten kanssa yhdessä tekeminen ja eri kulttuuritaustojen huomiointi. Henkilökunnalla on iso rooli myös

lasten keskinäisen vuorovaikutuksen tukemisessa. Henkilökunta kannustaa ja edistää lasten keskinäistä vuorovaikutusta ja leikkiä sekä ohjaa lapsia ristiriitatilanteiden ratkaisuisa. Erityistä tukea tarvitsevien lasten tulisi saada olla vertaisryhmässä vuorovaikutustaitojen lisäämiseksi ja sekä sosiaalisten että kommunikointiin liittyvien taitojen kehittämiseksi ja tukemiseksi.

Lapsilähtöiselle toiminnalle laatutavoitteita ovat toiminnan perustuminen arkipäivän toimintoihin ja leikkiin. Toiminnassa lapsen tulee saada leikkiä, tutkia, tehdä aloitteita ja päätöksiä. Toiminnan on oltava lasta motivoivaa ja sen tulee tarjota onnistumisen elämyksiä ja pieniä haasteita. Aikuisen tulee tarjota tarvittaessa tukeaan vähentämättä kuitenkaan lapsen omatoimisuutta ja itsenäistä pärjäämistä. Lapsen yksilöllisyys, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet, kulttuuritausta ja erityisen tuen tarve huomioidaan toiminnassa. Tarvittava kuntoutus pyritään järjestämään integroituna luonnollisiin päivittäisiin puuhiin.

Prosessitekijöiden laatutavoitteissa toimintaa suunnitellaan ja arvioidaan erilaisten näkökulman kautta. Näitä ovat oppimisen näkökulma, lasten näkökulma, vanhempien näkökulmien ja lasten ja perheiden yksilöllisten tarpeiden näkökulma. Erityisen huolellista asiaan paneutumista vaaditaan erityistä tukea tarvitsevien lasten päivittäisen toiminnan ja kuntoutuksen suunnittelussa ja arvioinnissa.

3.2.5 Vaikuttavuustekijät

Päivähoidon vaikuttavuutta voidaan tutkia lasten, vanhempien ja yhteiskunnan näkökulmasta. Lapsen näkökulmasta vaikuttavuutta ovat lapsen myönteinen kasvu, kehitys ja oppiminen sekä myönteiset kokemukset. Vanhempien näkökulmasta kertoo vanhempien tyytyväisyys ja yhteiskunnallinen näkökulma on päivähoiton vaikuttavuus yhteiskunnassa.

Laatutavoitteita vaikuttavuustekijöille ovat lapsen myönteiset kokemukset hyväksytyksi tulemisesta, hoitoryhmään kuulumisesta, toiminnan ja oppimisen mielekkyydestä ja mielipiteiden ja tunteiden ilmaisusta. Lapsen tulisi kokea päivähoitopaikan hyvänä ja hänellä tulisi olla myönteisiä kokemuksia päivähoitosta. Lisäksi lapsen tulisi saada tukea yksilölliseen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen ja häntä tulisi tukea sosiaalisissa suhteissa.

Vanhempien tyytyväisyyteen liittyviä laatutavoitteita ovat vanhempien osallistuminen ja vaikuttaminen toiminnassa, kasvatusprosessissa ja yksikön laadunhallinnassa, vanhemmille annettava tuki ja apu sekä päivähoiton vastaaminen perheen tarpeisiin niin

varhaiskasvatuksellisesta kuin sosiaalipalvelullisesta näkökulmasta. Tärkeä tavoite on päivähoitoyksikön vastaaminen vanhempien käsitykseen laadukkaasta päivähoidosta. Yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle ei ole asetettu omia laatutavoitteita

3.3 Vanhemmat päivähoidon laadun arvioijina

Mielipiteitä ja näkemyksiä päivähoidon laadukkuudesta kannattaa kerätä vanhemmilta, koska sekä lapsilla, vanhemmilla että varhaiskasvatuspalveluiden työntekijöillä on erilaiset käsitykset siitä, millaiset asiat ovat keskeisimpiä varhaiskasvatuksen laadussa. Kaikkien näiden toimijoiden näkemysten pohjalta olisi työstettävä yhteisiä arvoja, visioita ja päämääriä päivähoitopalveluiden kehittämiseen. (Portell & Malin 2007, 11 ; Kronqvist & Jokinen 2008, 11.)

Varhaiskasvatuksen laatua arvioidessa on siis tärkeää tarkastella laatua lasten, vanhempien ja henkilökunnan näkökulmista. Lisäksi mukana olisi oltava tutkijoiden ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkökulma. Tutkimuksessani tuon ammattilaisten ja tutkijoiden näkökulman päivähoiton laatutyöstä esiin käyttämällä varhaiskasvatuksen ammattikirjallisuutta sekä laatutyön tutkimuksia opinnäytetyöni teoreettisena viitekehysenä.

Vanhempien arvioinnin käyttämistä päivähoitopalveluita arvioitaessa on myös kritisoitu. Hujala ym (2007, 159) kertovat, että vanhemmat saattavat pitää lapsensa päivähoitopalvelua laadukkaampana kuin mitä laatutaso todellisuudessa on. Tätä ilmiötä selittäviä tekijöitä ovat vanhempien omien päivähoitokokemusten vaikutus arviointiin, vanhempien vaikeus tiedostaa tai myöntää lapsensa päivähoiton huonotasoisuutta sekä vanhempien vähäinen tietämys ja kokemus laadultaan eritasoisista päivähoitopalveluista. Mielenkiintoinen huomio, joka kyseenalaistaa omankin tutkimukseni pätevyyttä. Toisaalta Hujala ym (2007, 154) kirjoittavat, että päivähoiton laadun arvioinnin tärkein tehtävä on toimia kehittämistyön perustana ja toinen tehtävä on nostaa asiakkaiden näkökulma esiin. Asiakkaina Hujala ym pitävät lasta, perhettä, henkilökuntaa, hallintoa ja ylipäänsä kaikkia niitä, joille päivähoidolla on jotain merkitystä. Eli vaikka vanhempien pätevyyttä ja luotettavuutta laadun arvioinnissa kyseenalaistetaan, on kuitenkin tärkeää, että vanhemmat saavat osallistua laadun arviointiin.

Hyvä esimerkki vanhempien osallisuudesta varhaiskasvatuksen laadun arviointiin on Kronqvistin & Jokimiehen (2008) tutkimus, jossa tutkittiin varhaiskasvatuspalveluiden laatua vanhempien näkökulmasta. Tutkimus suoritettiin valtakunnallisesti lomakekyselynä. Tutkimuksen tuloksista mainittakoon 80 % vastanneista olleen tyytyväisiä

kuntansa nykyisiin varhaiskasvatuspalveluihin. Vastaajat kokivat riittämättöminä henkilöstön määrän päivähoidossa sekä kunnan tiedotuksen varhaiskasvatuspalveluista. Vastaajat olivat tyytyväisiä mm. henkilöstön ammattitaitoon, pedagogiikkaan ja välineistöön sekä lapsen viihtymiseen päivähoidossa. Vastaajat pitivät tärkeinä varhaiskasvatuksen merkitystä lapsen kehityksen kannalta, päivähoidon ja kodin välistä yhteistyötä ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekemistä.

Hujalan ym (1999, 155) antavat mielenkiintoisen näkökulman arviointikeskusteluun. He nostavat esiin päivähoitopalveluiden roolin sekä perusturvaan kuuluvina sosiaalipalveluina että opetuksellisina kasvatuspalveluina. Päivähoito sosiaalipalveluna on suunnattu vanhemmille, jolloin vanhemmat ovat asiakkaita, kun taas lapsia kohtaan päivähoitolla on selkeästi kasvatuksellinen luonne ja lapset ovat selkeästi kasvatuksen kohteena ja asiakkaina. Jos halutaan painottaa päivähoitopalveluiden laatua sosiaalipalveluna, tutkitaan vanhempien tyytyväisyyttä. Jos taas tarkastelussa on varhaiskasvatuksen laadukkuus, on Hujalan ym (1999, 155) mukaan tutkittava lasten tyytyväisyyttä, kasvua, kehitystä ja oppimista.

Kaiken kaikkiaan varhaiskasvatuksen laadun tutkiminen ei ole aivan yksiselitteistä, vaan eri näkökulmia on runsaasti.

4 LAHDEN MONTESSORI-LEIKKIKOULU

Lahden Montessori-leikkikoulu sijaitsee aivan Lahden keskustassa ja on avoinna arkisin 7.00–16.30. Leikkikoulussa on yksi lapsiryhmä 3–6-vuotiaille lapsille. Ryhmässä hoitopaikkoja on 21 lapselle. Leikkikoulussa oli tutkimuksen aikaan keväällä 2010 töissä kolme työntekijää. Syksystä 2010 alkaen työntekijöitä on ollut neljä. Leikkikoululla on myös ajankohdasta riippuen harjoittelijoita. (Lahden Montessori-leikkikoulu.) Leikkikoulun toiminta-ajatus ja arvot ovat montessori-pedagogiikan mukaisia. Lasten arkeen kuuluu liikunnan, leikin, askartelun ja taidetyöskentelyn lisäksi montessorityöskentelyä. Leikkikoulussa vietetään erilaisia teemapäiviä, sekä järjestetään juhlia, retkiä ja vierailuja eri kohteisiin. Vanhemmat osallistuvat leikkikoulun toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Tämä lisää vanhempien ja leikkikoulun välistä yhteistyötä ja sekä vanhempien vaikutusmahdollisuuksia. (mt.)

4.1 Lahden Montessori-yhdistys ry

Kodin ja päivähoitopaikan välistä yhteistyötä on myös Lahden Montessori-yhdistyksen ry. Lahden Montessori-leikkikoululaisten vanhemmat kuuluvat Lahden Montessori-yhdistys ry:hyn. Yhdistyksen hallitus vastaa hallinnollisella tasolla Lahden Montessori-leikkikoulun toiminnasta. Yhdistyksen hallituksessa on lasten vanhempia. Vaikka yhdistyksen toiminta on pääosin hallintotyöskentelyä ja koskee mm varainhankintaa, yhdistys ei ole voittoa tavoitteleva, vaan tuloilla katetaan leikkikoulun kuluja. (Lahden Montessori-leikkikoulu.)

4.2 Montessoripedagogiikan pääpiirteitä

Pyrkimys itsenäisyyteen ja omatoimisuuteen sekä lasta kunnioittava asenne kuuluvat ehdottomasti montessoritoimintaan. Parkkonen (1991, 22) kirjoittaa Maria Montessorin ajatusten perustana olleen kunnioituksen pienen lapsen ainutkertaisuutta kohtaan ja Montessorin päätavoitteiden olevan yksinkertaisesti kasvattaa lapsista itsenäisiä, tasapainoisia ja vastuullisia aikuisia. Montessorin mottona pidetäänkin lausetta ”auta minua tekemään itse”, kuten mm Keltti-Laine (1991, 16) toteaa. Hän kirjoittaa, että montessoripedagogiikassa kunnioitetaan ja pidetään tärkeänä lapsen itsenäistymispyrkimystä sekä lapsen halua ja kykyä työskennellä oma-aloitteisesti. Hayesin & Höynänmaan (1985, 35) mukaan Maria Montessori ajatteli lapsen kehityksen perustuvan pitkälti lapsen haluun saavuttaa biologisen kasvun avulla erilaisia itsenäisyyden tasoja. Montessori kuvasi lapsen itsenäisen toiminnan tasoja esimerkiksi sillä, kuinka vauvan ruokailu kehittyi asteittain itsenäisemmäksi biologisen kehityksen, kuten ruoansulatuksen kehittymisen ja hampaiden puhkeamisen avulla.

Montessori-leikkikouluissa näkyvin eroavaisuus niin sanottuun tavalliseen varhaiskasvatustoimintaan on ainakin pintapuolisesti tarkasteltuna runsas valikoima erilaisia montessorivälineitä, jotka on kehitetty tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä lapsen omien taipumusten ja erilaisten herkkyyskausien mukaan. Herkkyyskausi tarkoittaa sellaista ajanjaksoa, jolloin lapsi erityisen herkästi ja helposti oppii ja kehittyi tietyllä osa-alueella, kuten esimerkiksi kielellisellä tai aistien hienosäädön osa-alueella. Herkkyyskaudet ovat jokaisella lapsella yksilölliset ja lapsella on yleensä useita herkkyyskausia samanaikaisesti. Herkkyyskauden aikana lapsi on valtavan kiinnostunut jostakin asiasta, ja omaksuu runsaasti tietoja ja taitoja, joita ympäristö lapselle asian tii-

moilta tarjoaa. Herkkyyskauden aikana lapsi oppii helpommin tästä aiheesta ja on kiinnostunut oppimisesta. Oppiminen on paljon tahmeampaa herkkyyskauden jälkeen. (Parkkonen 1991, 12–13 ; Keltti-Laine 1991, 18–19.)

Lahden Montessori-leikkikoulun mukaan herkkyyskaudet ovat:

- kielellinen 0-6 v.
- järjestyksen herkkyyskausi 9kk-3 v.
- kiinnostus pieniin esineisiin 1-2,5 v.
- aistitoimintojen tarkentuminen 0-5 v.
- sosiaalinen kehittyminen 2,5-6 v.
- liikkumisen herkkyyskausi 1-4 v.

Montessorivälineistö on suunniteltu vastaamaan lapsen herkkyyskausia tarjoten lapselle virikkeellisen ympäristön. Montessoripedagogiikkaan kuuluu, että lapsi saa valita montessorivälineensä melko vapaasti, eli lapselle annetaan mahdollisuus oppimiseen, joka lähtee hänen omista tarpeistaan ja taipumuksistaan. (Parkkonen 1991, 33) Montessorivälineistö on jaettu arkipäivän puuhiin liittyviin välineisiin sekä aisti-, kieli-, matematiikka-, ja kulttuurivälineisiin. Lähes jokaisessa välineessä toistuvat neljä pääperiaatetta eli virheen kontrolli, esteettisyys, aktiivisuus ja välineiden määrän rajaus. Virheen kontrollilla pyritään tukemaan lapsen itsenäistymiskehitystä sekä itsearviointia. Virhekontrollilla tarkoitetaan lapsen mahdollisuutta arvioida omaa työnsä konkreettista tulosta, sekä virheitä että onnistumisia. Välineiden esteettisyys tekee niistä lapselle mielenkiintoisia ja houkuttelevia. Aktiivisuus korostaa lapsen osuutta subjektiivisena oppijana, eli työskennelläkseen montessorivälineillä lapsen tulisi itse saada oivaltaa ja kokeilla eikä esimerkiksi katsella valmiiksi tehtyä. Välineiden määrän rajauksen koetaan tukevan lapsen järjestyksen herkkyyskautta sekä sosiaalisia taitoja, kuten oman vuoron odottamista. Montessoriympäristössä lähes jokaista välinettä on vain yksi kappale, jolla on tietty oma paikkansa hyllyssä. (Keltti-Laine 1991, 22–23) Välineistön tarkoituksenmukaisuudesta kertoo osaltaan se, että montessorivälineissä on paljon välineitä, jotka ovat kuuluneet välineistöön jo lähes sata vuotta. (Parkkonen 1991, 34)

Montessorivälineistön jaottelu Lahden Montessori-leikkikoulun mukaan:

1. käytännön elämän työt
2. aistivälineet

3. kielivälineet
4. matematiikkavälineet
5. kulttuurivälineistö (maantiede, historia, biologia ja taiteet)

5 TUTKIMUS LAHDEN MONTESSORI-LEIKKIKOULUN LAADUSTA VANHEMPIEN NÄKÖKULMASTA

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni tavoitteen ja tarkoituksen sekä kerron tutkimuksen toteuttamisesta ja valitsemastani tutkimusmenetelmästä. Käsittelen myös otantaa ja tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta sekä sitä, kuinka olen käsitellyt tutkimukseni tuloksia.

5.1 Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää ja tutkia Lahden Montessori-leikkikoulun lasten vanhempien tyytyväisyyttä leikkikoulun toimintaan. Toinen tavoite on tarkastella vanhempien näkemyksiä siitä, miten laadukkaan varhaiskasvatuspalvelun piirteet toteutuvat Lahden montessori-leikkikoulussa.

Toisin sanoen haluan tutkia, mitkä laadun osa-alueet toteutuvat vanhempien mielestä jo nyt hyvin, ja missä taas on vanhempien mielestä parantamisen varaa. Tarkempia tietoja vanhempien kokemuksia saan pyytämällä heiltä kommentteja ja kehitysehdotuksia sekä pyytämällä heitä perustelemaan omia mielipiteitään tyytyväisyydestä lapsensa varhaiskasvatuspalveluun. Tutkimukseni avulla vanhemmat tulevat kuulluksi ja osallisiksi leikkikoulun toiminnan kehittämisessä ja arvioinnissa. Yksi tutkimuksen tärkeimmistä tarkoituksista on, että tutkimuksen tuloksia tullaan käyttämään Lahden Montessori-leikkikoulun toiminnan kehittämiseen kohti entistä laadukkaampaa varhaiskasvatuspalvelua.

5.2 Tutkimuksen toteuttaminen ja tutkimusmenetelmä

Tutkimusta suunnitellessani olin aluksi hämmentynyt siitä, voiko laatua mittaavaa tutkimusta tehdä ollenkaan määrää mittaavilla menetelmillä eli tässä tapauksessa tilastollisilla menetelmillä, koska tutkimuskirjallisuudessa tuntuu olevan niin kovin jyrkkä jako kvalitatiivisen (laadullisen) ja kvantitatiivisen (määrällisen) tutkimuksen välillä.

Ilmeisesti ei ole olemassa estettä sille, että laatua tutkiessa voi käyttää määrällistä tutkimusmenetelmää.

Laadun tutkiminen onkin Hujalan ym (2007, 157) mukaan hyvin kirjavaa, koska laadun tutkimiseen ja määrittelyyn on niin erilaisia näkökulmia. Ensimmäisessä näkökulmassa painotetaan laatua subjektiivisena kokemuksena, toisessa laadun arviointi tapahtuu tarkastelemalla lasten, työntekijöiden ja vanhempien käsityksiä päivähoidolle asetettujen kasvatuksellisten tavoitteiden toteutumisesta. Kolmannessa näkökulmassa pyritään luomaan kasvatustieteelliseen tutkimukseen ja asiantuntemukseen pohjautuvia laadukkaan kasvatuksen kriteereitä, joiden toteutumista arvioidaan. Suomessa on näiden kolmen näkökulman lisäksi yleistä arvioida laatua hallinnon näkökulmasta, jolloin arvioitavana on ollut lähinnä päivähoidon rakenne ja funktio osana kunnallista palvelujärjestelmää. (Hujala ym 2007, 157.)

Mielestäni tutkimuksessani toteutuu edellä mainituista näkökulmista kolme. Ensimmäinen näkökulma toteutuu siksi, että vanhemmat arvioivat hyvälaatuista varhaiskasvatusta koskevia esittämiäni väitteitä subjektiivisten kokemustensa perusteella. Toinen näkökulma toteutuu, koska vanhempien tehtävä tutkimuksessa on nimenomaan arvioida päivähoidolle asetettujen kasvatuksellisten tavoitteiden toteutumista. Lisäksi olen pyrkinyt etsimään ja löytämään tutkimukseen ja asiantuntemukseen perustuvia kriteereitä sille, mikä ylipäätään on laadukasta varhaiskasvatusta. Näin ollen myös kolmas laadun tutkimuksen näkökulma toteutuu tutkimuksessani. Kolmannen näkökulman toteuttaminen ei ollut aivan ongelmaton, koska Suomesta puuttuu valtakunnallinen päivähoidon laatua koskeva kriteeristö. Siispä tutkiakseni aihetta etsin luotettavina pitämiäni lähteitä luodakseni jokseenkin ammatillisen ja tutkittuun tietoon perustuvan viitekehyksen siitä, millaista on laadukas varhaiskasvatus.

5.3 Tutkimusaineiston kerääminen kyselylomakkeella

Mielestäni lomakekyselynä tehtävän aineistonkeruun hyviä puolia aiheeni kannalta on se, että pystyn ottamaan tutkimukseeni mukaan mahdollisimman monipuolisesti ja kattavasti päivähoidon laatuun liittyviä erilaisia osa-alueita. Yksi lomakekyselyn eduista on, että mahdollisimman moni perheistä pystyi osallistumaan tutkimukseen.

Hirsjärven ym (2005, 182) mukaan kyselylomaketta nimitetään survey-tutkimukseksi, mikä viittaa siihen, että kysymykset on vakioitu, eli kaikille tutkimukseen osallistuville esitetään samat kysymykset täsmälleen samalla tavalla. Tekemässäni kyselylomakkeessa suurin osa kysymyksistä on monivalintakysymyksiä, eli vastaajilla on valmiit

vastausvaihtoehdot. Halusin jättää kyselyn jokaisen aihealueen päätteeksi tilaa vapaaseen kirjoittamiseen, jotta vastaajilla olisi mahdollisuus tarkentaa tai perustella vastauksiaan sekä antaa palautetta tai kehittämissideoita. Tällaiset avoimet kysymykset kuuluvat kvalitatiiviseen tutkimusmenetelmään. Tutkin siis laatua ja asiakastyytyvyyttä sekä tilastollisella menetelmällä että teemoittamalla vastauksia teoreettisen viitekehysten mukaisesti. Aineiston keruuseen käytin kyselylomaketta (survey). Tekeväni kysely on liitteenä (liite 1).

Tuomen & Sarajärven (2004, 77) sekä Vilkan (2005, 81, 84) mukaan kyselylomakkeessa tai lomakehaastattelussa tarkoituksena on saada vastaus jokaiseen esitettyyn kysymykseen. Lomakehaastattelussa jokainen kysymys perustellaan tutkimuksen viitekehystä tai kysymykset ovat lähtöisin tiedosta, jota aiheesta ennestään on. Lomakekyselyssä on kysyttävä vain tutkimuksen tarkoituksen ja ongelman asettelun kannalta merkittäviä kysymyksiä, eikä sellaisia asioita, joita olisi mukava tai muuten vain hyödyllistä tietää.

Kyselylomaketta laatiessani olen käyttänyt teoreettisena viitekehysenä erityisesti Hujala-Huttisen (1995) jäsenystä päivähoiton laatutekijöistä uusittuine versioineen, ”Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita” (2005) sekä varhaiskasvatuksen laatuun liittyviä tutkimuksia ja lapsen kehitystä käsittelevää kirjallisuutta.

5.4 Otanta ja tutkimuksen pätevyys ja luotettavuus

En käytä tutkimuksessani otantamenetelmää, jolloin tutkimukseen osallistuisi vain osa tutkimuksen kohteena olevista perusjoukosta, vaan tutkimukseni on kokonaistutkimus eli kyselylomake jaetaan jokaiseen perheeseen (ks esim Hirsjärvi ym 2005, 168–169). Vilkan (2005, 75) mukaan organisaatioissa ja yrityksissä tehtyihin kyselyihin liittyy anonymiteetin ongelma. Jouduin itsekkin miettimään sitä, kuinka näin pienestä otannasta (otanta 16, N=13) kukaan vastaajista ei erottuisi niin, että hänet voisi tunnistaa. Jouduinkin tekemään joitain muutoksia alkuperäiseen suunnittelemaani kyselylomakkeeseeni, eli jätin kokonaan pois kysymykset, jotka koskivat eri kieli- ja kulttuuritaustaisia lapsia sekä erityistä tukea saavia lapsia suojatakseni heidän anonymiteettiään samalla kun tarkensin tutkimukseni teoreettista viitekehystä.

Tutkimuslomaketta valmistaessa teoriasta ja viitekehystä oli operationalisoitava kyselylomake. Operationalisointi tarkoittaa asian tai ilmiön muuttamista mitattavaan muotoon, toisin sanoen operationalisointi tarkoittaa siirtymistä teoreettiselta tasolta

(määritelmä, osatekijät) empiiriselle tasolle (itse kyselylomake). Kyselylomakkeen vastauksia tutkittaessa siirrytään puolestaan empiiriseltä tasolta takaisin teoreettiselle tasolle. (Hirsjärvi ym (2005, 146–147.)

Käytännössä tässä tutkimuksessa operationalisoin varhaiskasvatuksen laadun teoria-tiedon eri osa-alueista kysymyksiä, joiden vastaukset ovat mitattavissa (vastausvaihto-ehdojen asteikko 1-4, 0) ja tarkastelen määrällisesti saatuja vastauksia jälleen teorian tasolla. Hirsjärvi ym (2005, 148) kirjoittavat operationalisoinnin olevan tutkimuksen pätevyyyteen liittyvä ongelma, koska operationalisointi sisältää paljon tutkijan omaa tulkintaa hänen siirtäessään teoreettiset käsitteet empiiriselle tasolle. On oltava tarkka, että mittaa todella sitä, mitä teoreettisilla käsitteillä väitetään mitattavan. Pätevydessä on siis kyse siitä, kuinka onnistuneesti tutkimuksessa käytetyt teorian käsitteet ja ajatuskokonaisuudet on siirretty kyselylomakkeeseen (Vilka 2005, 161).

Tuomi & Sarajärvi (2004, 14) kirjoittavat tutkimuksen luotettavuuden olevan tutkimuksen kannalta keskeinen kysymys, mutta huomauttavat, että tutkimuksen luotettavuuden arvioiminen ei ole yksiselkoinen asia. Esimerkiksi Vilkan (2005, 161) mukaan tutkimuksen luotettavuus tarkoittaa sitä, että toistettaessa tutkimus saman henkilön kohdalla saadaan täsmälleen sama tutkimustulos tutkijasta riippumatta. Tutkimuksen luotettavuus on siis hänen mukaansa tulosten tarkkuutta ja toistettavuutta.

Tutkimuksen luotettavuuteen ja pätevyyyteen vaikuttaa paljon se, kuinka pätevästi teoreettista lähdeaineistoa käytetään. Luotettavan ja pätevän tutkimuksen lähdeaineiston tulee olla aiheen kannalta keskeisiä ja lähdeviitteiden relevantteja. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 21.) Myös Hujalan ym (2007, 155) mukaan tutkimuksellisen tiedon käyttäminen laadun arvioinnin kriteereitä luodessa tekee laatua arvioivan tutkimuksen luotettavammaksi. Tutkimustani tehdessä olen pyrkinyt käyttämään työssäni mahdollisimman luotettavaa aineistoa.

5.5 Tutkimusaineiston käsittely

Monivalintakysymysten vastaukset (1-4, 0) ryhmittelin ja käsittelin taulukoimalla vastaukset. Vastauksista koottua taulukkoa kutsutaan havaintomatriisiksi. Havaintomatriisista laskin vastausten hajontoja ja keskiarvoa (Vilka, 2005, 90, 93–94.) Havaintomatriisin avulla oli lisäksi helppo muodostaa myös taulukot havainnollistamaan suljettujen kysymysten vastauksia.

Toisaalta käytin myös laadullista menetelmää vastausten käsittelyssä. Laadullisessa menetelmässä käytetään usein teemoittelua, jolloin kerralla käsitellään, miksi tätä asiaa on kysytty ja miten siihen on kyselyssä vastattu sekä mitä vastauksista voi päätellä tai vetää yhteen (Valli 2007, 124).

Vanhemmat vastasivat joissakin kohdissa ympyröimällä kaksi vastausvaihtoehtoa yhden sijasta, jolloin otin tutkimuksessani huomioon kummankin ympyröidyn vastauksen. Näin ollen joissakin kysymyksissä vastauksia on 14, kun taas useimmissa vastauksia on 13. Niissä kohdissa, joissa joku vanhemmista ei ollut vastannut lainkaan, vastauksia on 12. Vastausten korkea keskiarvo (max 4) kuvaa laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumista, alle kolmen menevä keskiarvo kuvaa vanhempien tyytymättömyyttä ja kertoo laadussa olevan parantamisen varaa. Aineiston pienen koon vuoksi koen vastausten esittämisen taulukoituina olevan parempi keino havainnollistaa tuloksia kuin pelkän keskiarvon kertominen. Taulukkoonhan saa esille myös vastausten hajonnan.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tulokset esittelen teemoittelemalla kysymykset ja vastaukset Hujala-Huttisen (1995) laadunarviointimallin mukaisesti jäsenneltyinä palvelutasoon, päivähoiton laadun puitetekijöihin, välillisesti ohjaaviin tekijöihin, kasvatuksen laadun prosessitekijöihin ja päivähoiton laadun vaikuttavuustekijöihin. Nämä eri tekijät yhdessä muodostavat laadukkaan varhaiskasvatuksen kokonaisuuden. Pelkät tulokset kuvioina löytyvät liitteestä 2.

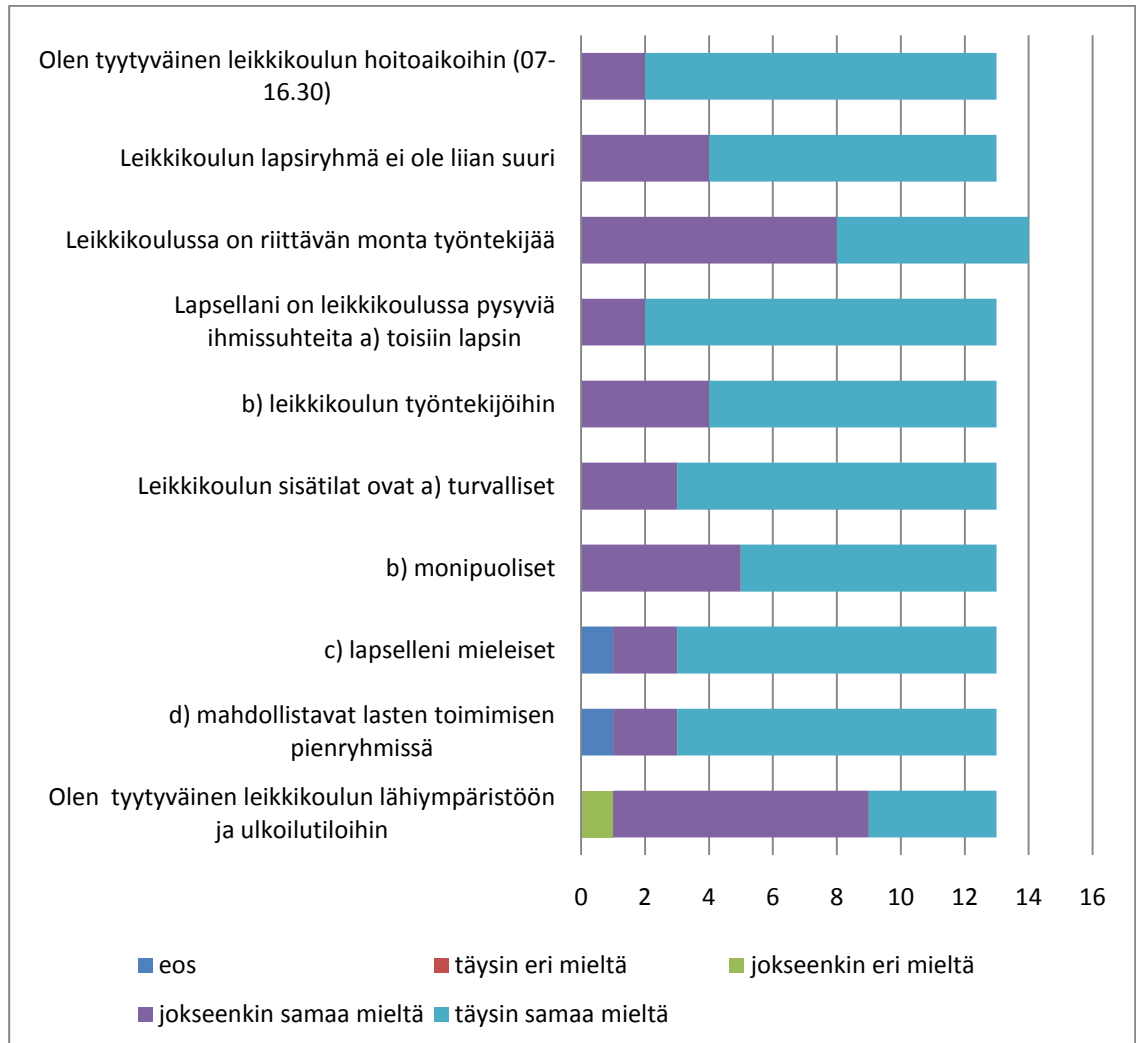
6.1 Palvelutaso

Palvelutasoon kuuluvat palvelujen saatavuus ja riittävyys, joita voidaan tarkastella hallinnon näkökulmasta (Hujala ym 2007). Koska tutkimuksessani on tarkoitus tuoda esille vanhempien eikä hallinnon näkökulmaa, jätän tutkimuksesta pois palvelutason tarkastelun.

6.2 Päivähoidon laadun puitetekijät

Päivähoidon laadun puitetekijöitä ovat ryhmän koostumus, ihmissuhteiden pysyvyys, fyysinen varhaiskasvatusympäristö ja hoitoaikojen sopivuus (Hujala ym 2007, 163.)

Kuviossa 1 on esitetty tutkimuksen puitetekijöitä koskevat kysymykset ja vanhempien vastaukset.

KUVIO 1. Puitetekijät

Kuten kuviosta näkee, Lahden Montessori-leikkikoululaisten vanhemmat olivat tyytyväisiä lapsensa päivähoidon puitetekijöihin. Eroakin toki löytyi erilaisten puitetekijöiden kesken; tyytyväisimpiä vanhemmat olivat hoitoaikoihin ja vähiten tyytyväisiä he olivat lähiympäristön ulkoilutiloihin ja ulkoilutiloihin sekä työntekijöiden lukumäärään. Kommentointirivistöllä toivottiin lisää henkilökuntaa ja kommentoitiin harjoittelijoiden ja työntekijöiden vaihtuvuutta:

”Leikkikoulun vakituisista työntekijöistä on useampi jäämässä pois ja toivomme, että tilalle tulisi pidempiaikaisia työntekijöitä/ sijaisia” (3)

”ehkä työntekijöitä saisi olla 1-2 lisää” (6)

”Harjoittelijoiden vaihtuvuus on tietysti ollut aikamoista. Ja ainoa miinus oikeastaan. Toivottavasti asia korjaantuu syksyllä kun uudet työntekijät tulevat taan.” (8)

Hoitoajasta (7-16.30): ”Työntekijöiden kannalta ihanteellinen aika, mutta välillä tekee tiukkaa mahtua aikatauluun tosin joustoa on – sitä en itse ole tarvinnut, mutta ymmärtää on annettu” (4)

Puitetekijöiden vaikutus varhaiskasvatuspalveluiden laatuun perustuu tutkimustuloksiin. Tarpeeksi pieni lapsi-aikuinen suhdeluku vaikuttaa lasten hyvinvointiin niin, että ryhmässä, jossa yhtä aikuista kohden ei ole monta lasta, lapsilla on vähemmän käytös- ja ahdistuneisuushäiriöitä ja enemmän aktiivisuutta ja yhteistoimintaa, kuin lapsiryhmässä, jossa yhtä aikuista kohden lapsia on enemmän. Sopivan pieni lapsiryhmä lisää lapsen kielellistä vuorovaikutusta ja omien ajatusten esille tuomista, keskittymistä ja toimintaan osallistumista. Aikuisten pysyvyys lasten päivähoitopaikoissa auttaa aikuisia olemaan herkempiä hyvin tuntemansa lapsen viesteille. Tutun hoitajan kanssa lapsi ilmaisee tunteitaan myönteisemmin kuin vaihtuvan hoitajan läsnä ollessa. Lapset myös ottavat enemmän kontaktia tuttuun hoitajaan kuin vaihtuvaan. (Hujala ym 2007, 163-164). Myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan (2005, 15, 18) pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet niin kasvattajiin kuin toisiin lapsiin ovat tärkeä lapsen hyvinvointia lisäävä tekijä. Lisäksi oppimisen ja myönteisen oppimisasenteen perustana ovat turvalliset ja pysyvät ihmissuhteet. Sitoutunut kasvattaja kuuntelee lasta ja osaa kiinnittää herkästi huomiota lapsen emotionaaliseen hyvinvointiin ja tunne-elämään. (mt.)

Hoitoaikojen sopivuus viittaa hoitoaikojen yhteensopivuuteen vanhempien työaikojen suhteen. (Hujala ym 2007, 163–164).

Turvallisessa ympäristössä lapsella on mahdollisuus olla utelias ja tutkiva. Vähemmän turvallisessa ympäristössä lasta joudutaan rajoittamaan ja kontrolloimaan, jolloin tutkiminen ja tutkimalla oppiminen estyy. (Hujala ym 2007). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 17–18) mukaan varhaiskasvatusympäristöllä tarkoitetaan päivähoidon fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuutta, jolloin myönteinen kasvatusilmapiiri on tärkeä osa lapsen varhaiskasvatusympäristöä. Laadukas varhaiskasvatusympäristö on turvallinen ja monipuolinen tila, joka houkuttelee lasta kokeilemaan, leikkimään, oppimaan ja ilmaisemaan itseään. Lähiympäristö ja ulkoilutilat kuuluvat myös lasten päivähoidon ympäristöön. Tilojen tulisi tukea lasten keskinäistä toimintaa, erityisesti olisi huolehdittava siitä, että lapsilla on mahdollisuus

toimia pienryhmissä, koska pienryhmissä lasten on helppoa olla vuorovaikutuksessa toistensa kanssa.

Vanhemmat kommentoivat ulkoilutiloja, joista löydettiin sekä hyvää että parannettavaa. Eräs vastaaja näki oman pihan puuttumisen rikkautena, koska ulkoiluun tulee väkisinkin vaihtuvuutta. Sijainnin huonoiksi puoliksi koettiin meluisuus, vilkas liikenne sekä rauhallisuuden ja turvallisuuden puute. Leikkikoulun lähiympäristöä koskevan kysymyksen vastausten keskiarvo oli 3,23 eli kyselyn toiseksi matalin. Yksi vastaaja toivoi lisää tilaa leikkikoulun sisätiloihin.

”Vilkasliikenteinen keskusta-alue ei luonnollisesti ole kovin rauhallinen/turvallinen alue!” (6)

”Sijainti on ainut miinus, toisaalta hyvä kun on keskustassa, toisaalta vilkas liikenne jne.” (8)

”Toivottavasti kaupunki uusii Erkonpuiston (leikkikoulun kotipuisto) välineitä ja kalustoa.” (7)

”Leikkikoulun sijainti sanelee tässä tapauksessa sen ympäristön. Kaupungin keskellä toimivaksi paikaksi sijainti on loistava, kaikki mahdollisuudet ulottuvilla. Oman pihan olemattomuus on mielestäni rikkaus, tulee ulkoiltua laajemmin!” (9)

”Keskustassa on sekä positiivista että negatiivista. Oppii ainakin liikkumaan turvallisesti.” (4)

”Isompi tila leikkimiselle, pukemiselle ja hygienian hoitamiselle.” (6)

6.3 Päivähoidon laatua välillisesti ohjaavat tekijät

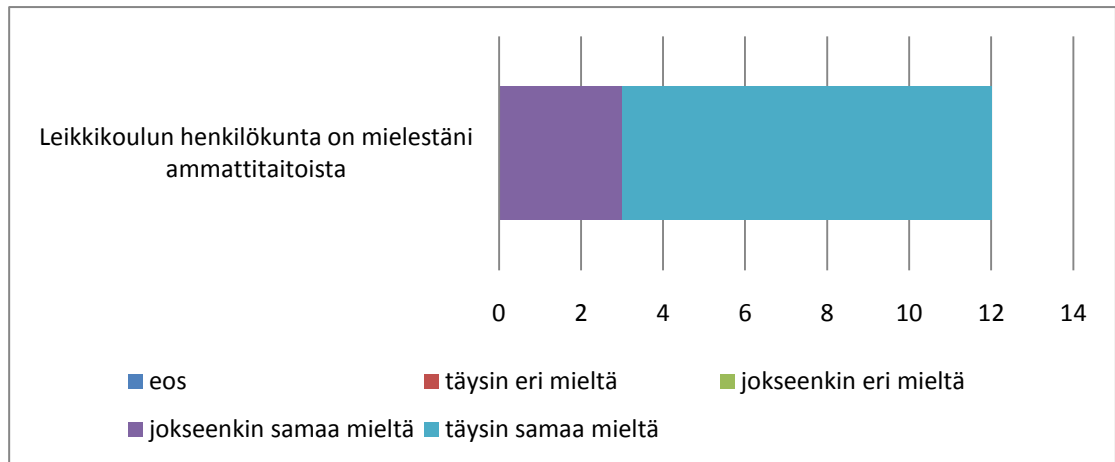
Välillisesti ohjaavat tekijät antavat puitetekijöiden tavoin edellytykset laadukkaaseen varhaiskasvatustyöhön, mutta ne eivät yksin voi taata varhaiskasvatuksen laadukkuutta käytännössä. Välillisesti ohjaavia tekijöitä ovat päivähoidon ja kodin välinen yhteistyö sekä työyhteisöön liittyvät tekijät: henkilöstön koulutus, ammatillinen kasvu, työkokemus ja työhyvinvointi sekä johtajuus. Henkilökunnan keskinäinen yhteistyö vaikuttaa myös merkittävästi päivähoidon laatuun, samoin kuin muut henkilöstöön liittyvät tekijät silloin, kun päivähoidossa on pyrkimys muodostaa kodista ja päivähoidosta lapsen kasvatuksen kokonaisuuden. Kuviosta 2 näkee, että vanhemmat pitävät henkilökuntaa kasvatusalan ammattilaisina. Avoimeen kysymykseen vastanneet kommentoivat henkilökunnan ammattitaitoa seuraavasti:

”Toivomme alalle koulutettuja henkilöitä pois jääneen henkilökunnan tilalle.” (3)

”Henkilökunta on oikein hyvää ja kukin pätevä omalla tasollaan, ei valittamista ollenkaan! Mutta mikäli kaikilla työntekijöillä olisi täydet valmiudet ja kokemus-

ta, yhteisö olisi vielä varmempi ja myös henkilökunnan kuormitus kevyempi. Syksyllä onkin uusi tilanne.” (9)

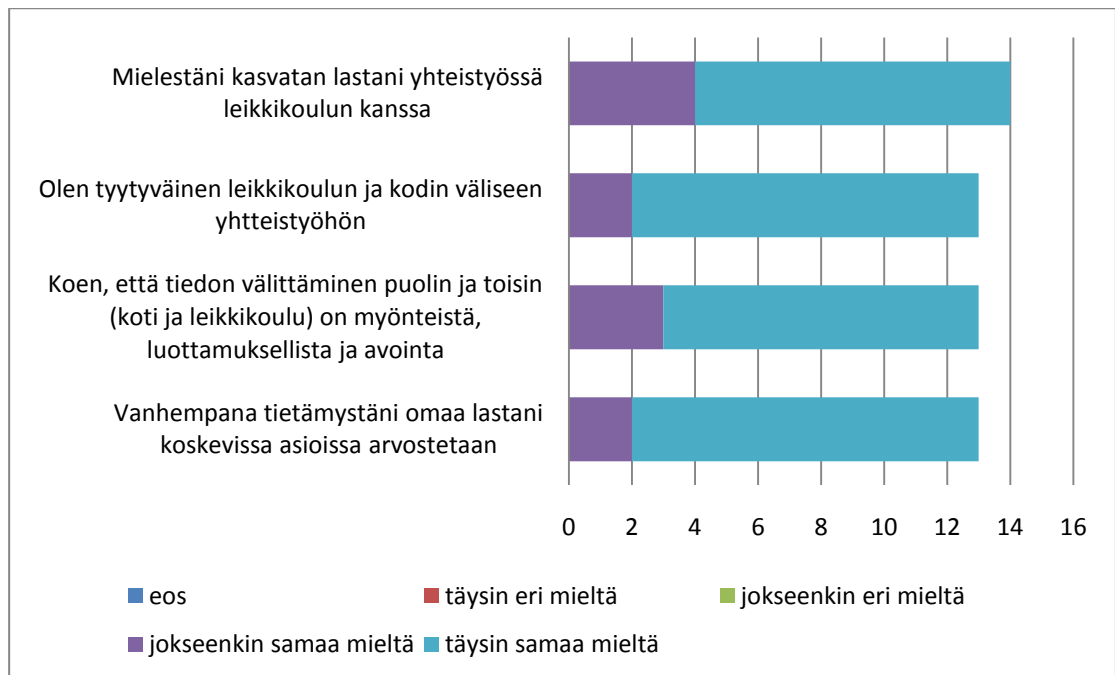
”Olen ollut todella tyytyväinen Lahden Montessorileikkikoulun henkilökunnan asenteeseen ja motivaatioon sekä ammattitaitoon. Voin huoletta jättää lapset sinne hoitoon.” (10)

KUVIO 2. Henkilökunnan ammattitaito

6.3.1 Kasvatusyhteistyö ja kasvatuskumppanuus

Tutkimuksen kasvatuskumppanuutta koskevat kysymykset ja vastaukset on koottu kuvioon 3. Päivähoidon ja kodin välistä kasvatusyhteistyötä sekä vanhempien kuulemista ja vaikuttamista päivähoidossa pidetään keskeisenä päivähoidon hyvää laatua selittävänä tekijänä. (Hujala ym 2007, 164–165). Rantalan (2005, 97–98) mukaan kasvatustyössä perhekeskeisen ajattelun pohjalla voidaan katsoa olevan ekokulttuurinen teoria. Ekokulttuurinen teoria korostaa lapsen keskeisten kasvuympäristön merkitystä lapsen kasvulle, kiinnittää huomiota lapsen kasvuympäristöön kokonaisvaltaisesti, sekä huomioi myös näiden eri kasvuympäristöjen välisiä suhteita. Erilaisia kasvu- ympäristöjä ovat esimerkiksi koti, päivähoido, lapsen fyysinen lähiympäristö, sekä myös lasta ja hänen perhettään koskevat lait sekä yhteiskunnan tarjoamat tuet ja palvelut. (mt).

KUVIO 3. Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan päivähoidon ja lapsen vanhempien kasvatuksellista yhteistyötä lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen tueksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31). Kasvatuskumppanuus alkaa silloin, kun perheen ja päivähoidon välille syntyy ensimmäinen kontakti ja päättyy siihen, kun lapsi lähtee päivähoidosta (Kronqvist & Kaskela 2007, 23). Kasvatuskumppanuudessa vanhemmat ovat oman lapsensa asiantuntijoita, joilla on päävastuu lapsen kasvatuksesta ja päivähoidon työntekijät ovat kasvatustieteen ammattilaisia. Vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan tietojen yhdessä katsotaan tuovan mahdollisimman hyvän pohjan lapsen hyvinvoinnille ja lapsen tarpeita tukevalle kasvatukselle. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on pystyä tunnistamaan tarpeeksi ajoissa lapsen tuen tarve ja tukea lasta päivähoidon ja kodin yhteistyöllä. Ongelmatilanteissa toimiminen helpottuu, kun lapsen vanhempien ja päivähoidon välinen suhde ja yhteistyö ovat jo valmiiksi toimivia. Kasvatuskumppanuus on työtä, jossa vuorovaikutuksen ja keskustelevan työtavan avulla asennoidutaan yhteiseen kasvatustehtävään ja toimimaan yhdessä lapsen parhaaksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31–32.)

Rantala (2005, 101) jakaa perhelähtöistä työskentelyn neljään ulottuvuuteen: 1) tiedon ja vastuun jakaminen 2) perheen asiantuntijuuden kunnioittaminen 3) vanhempien mielipiteen kysyminen 4) koko perheen hyvinvoinnin huomioiminen.

Tiedon ja vastuun jakamisella on tavoitteena luottamuksellisuuden ja avoimuuden luominen perheen ja hoitopaikan välillä. Lapsen kannalta on tärkeää, että hänen kaksi

läheisintä toimintaympäristöään, koti ja päivähoito ovat hyvin kartalla toinen toisensa tapahtumista, koska nämä toimintaympäristöt yhdessä ovat niin merkittävä osa lapsen arkea. Myös vanhempien osallistaminen on tärkeää, koska se luo edelleen luottamusta ja sitoutumista. (mt 2005, 100–101.)

Perheen asiantuntijuuden kunnioituksessa vanhempia pidetään oman lapsensa asiantuntijoina ja päivähoidon henkilökuntaa kasvatusalan ammattilaisina. Lapselle parasta olisi, jos nämä kaksi voimavaraa toimisivat yhteistyössä. Perheen kannalta tärkeää on kuulluksi tuleminen ja perheen kunnioittaminen. (mt 2005, 102–103)

Vanhempien mielipiteitä kysymällä päästään parhaaseen mahdolliseen tulokseen lapsen kannalta. Jälleen vanhemmat voivat osallistua, jolloin heidän voimavaransa lapsen asiantuntijoina tulee lapsen hyödyksi käyttöön. Mielipiteitä kysymällä rakennetaan myös hoidon ja kodin yhteistä arvopohjaa (mt 2005, 103)

Perusajatuksena koko perheen hyvinvoinnin huomioimisessa on, että nähdään perheen ja vanhempien hyvinvoinnin olevan edellytys lapsen myönteiselle kehitykselle. Päivähoidon tehtävä on tukea vanhemmuutta ja muistaa tuoda esiin myönteisiä asioita lapsesta. (mt 2005, 104.)

Vanhempien vastausten perusteella kasvatuskumppanuus toteutuu Montessori-leikkikoulussa hyvin, sillä vanhemmat kokivat kodin ja päivähoiton yhteistyön toimivaksi. Kaikki kasvatuskumppanuutta koskevien kysymysten vastaukset olivat positiivisia, valtaosa vastanneista oli valinnut kaikista positiivisimman vastausvaihtoehdon. (ks kuvio 3). Yksi vastanneista nosti esille vanhempien oman aktiivisuuden tärkeyden kasvatusyhteistyössä päivähoiton kanssa:

”Jos itse on aktiivinen, keskustelua ja tietoa on riittävästi tarjolla” (8).

Tiedottamiseen liittyen yksi vanhempi teki kehittämissuosituksen:

”Rohkeesti tietoo puutteista ja korjattavista viikkotiedotteeseen. Ja mahdollisimman ajoissa tieto erikoispäivistä.” (7)

Yksi vastaajista nosti esille juhlat ja retket, jotka Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman (2005, 36) mukaan ovat osa perheiden ja päivähoiton välistä yhteistyötä.

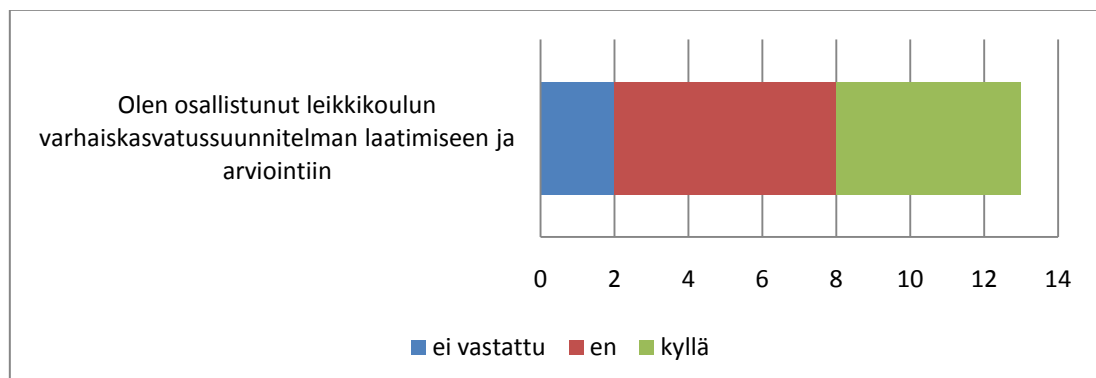
”Juhlat ja retket ovat hienosti järjestettyjä.” (7)

Lahden Montessori-leikkikoulussa onkin toimintavuoden aikana useita juhlia ja retkiä, joihin toivotaan perheiden osallistuvan. Leikkikoulua ylläpitävän Lahden Montessori-yhdistys ry:n hallituksen jäsenet ovat joko leikkikoululaisten vanhempia tai Montessori-leikkikoulun henkilökuntaa, joten yhdistyksen hallituksessa olevat vanhemmat tekevät melko tiivistä yhteistyötä leikkikoulun henkilökunnan kanssa (Lahden Montessori-leikkikoulu). Muita kodin ja päivähoiton yhteistyömuotoja ovat mm kasvun kansiot, vanhempien toimikunnat ja erilaiset keskusteluryhmät (Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 36). Tiedon kulkua leikkikoulusta kotiin edistää perjantai-kirje, jossa käydään läpi kuluneen viikon tapahtumia ja kuulumisia sekä kerrotaan tulevan viikon toiminnasta, ruokalistasta ja muusta tiedotusasiasta.

6.3.2 Vanhempien osallisuus yksikön toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa

Päivähoidon henkilökunnan vastuulla on laatia yksikön varhaiskasvatussuunnitelma. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelman tulisi olla aktiivisesti käytössä ja sen laatimiseen tulee osallistua koko kasvatusyhteisön eli lasten, vanhempien ja henkilökunnan yhdessä. Lasten ja vanhempien tehtävä on arvioida varhaiskasvatuksen toiminnan ja tavoitteiden toteutumista ja henkilökunnalla on vastuullaan varhaiskasvatussuunnitelman kehittäminen ja arvioiminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32.)

Kysyin vanhemmilta heidän osallistumisestaan Lahden montessorileikkikoulun varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin. Viidessä vastauksessa vanhemmat kokivat osallistuneensa leikkikoulun varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin (Kuvio 4).

KUVIO 4. Leikkikoulun varhaiskasvatussuunnitelma

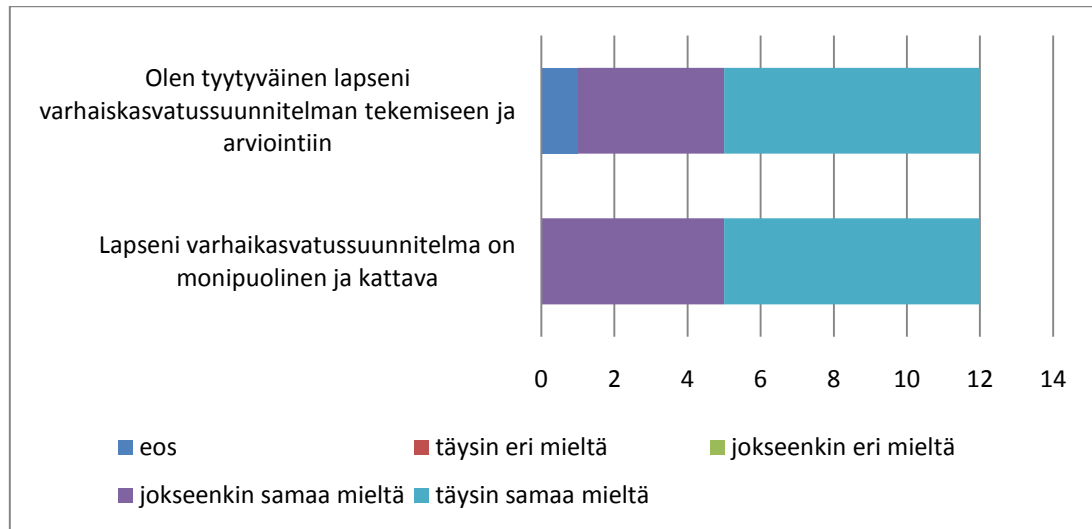
Leikkikoulun viimeisin ja voimassaoleva varhaiskasvatussuunnitelma on Esiopetuksen opetussuunnitelma 2000–2001, joten epäilen harvan vanhemmista osallistuneen kyseisen varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen. Sen sijaan vanhemmat voivat osallistua leikkikoulun toiminnan suunnitteluun ja arviointiin jatkuvasti, koska Montessori-leikkikoulua ylläpitää Lahden Montessori-yhdistys ry ja yhdistyksen hallitukseen kuuluu useita leikkikoululaisten vanhempia (Lahden Montessori-leikkikoulu).

6.3.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja sen toteutuminen

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) velvoittaa päivähoiton henkilökuntaa tekemään jokaiselle lapselle oman varhaiskasvatussuunnitelman, jota suunnitellaan ja arvioidaan säännöllisin väliajoin yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Lahden kaupungin käytäntö on, että varhaiskasvatussuunnitelma tehdään lapsen aloittaessa päivähoiton tai jokaisen toimintakauden alussa ja varhaiskasvatussuunnitelmaa tarkastellaan ja arvioidaan toimintakauden loppupuolella (Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 24).

Lapsikin voi toki olla mukana arvioimassa ja suunnittelemassa omaa varhaiskasvatussuunnitelmaansa. Varhaiskasvatussuunnitelmaan tulee kirjata lapsen vahvuudet ja myönteiset ominaisuudet sekä huolen aiheet ja ongelmat, joihin haetaan yhdessä vanhempien kanssa ratkaisuja. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on ottaa huomioon lapsen yksilöllisyys ja vanhempien näkemykset, jotta koko henkilökunta voisi toimia ammatillisesti, johdonmukaisesti ja lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointiin henkilökunnan tulee havainnoida lasta ja hänen kehitystään. (Kronqvist & Kaskela 2007, 10-11; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32-33.)

Lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman tulisi kertoa enemmän lapsesta kuin hänen kohdistetuista toimenpiteistä, eikä varhaiskasvatussuunnitelma ole mikään lapsen kohdistuvien tavoitteiden asiakirja (Kronqvist & Kaskela 2007, 13.)

KUVIO 5. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Montessori-leikkikoululaisten vanhemmista lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen ja arviointiin hieman yli puolet oli täysin tyytyväisiä (ka 3,58), samoin varhaiskasvatussuunnitelman monipuolisuuteen ja kattavuuteen tyytyväisiä ka (3,64). Varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen tuli yhdeltä vanhemmalta myös käytännön kehittämis ehdotus:

”Varhaiskasvatussuunnitelman voisi kehityskeskustelun jälkeen lähettää esim s-postilla. Läpikäytyjä asioita ei tahdo muistaa.” (7)

Varhaiskasvatussuunnitelman tekemisestä ja päivittämisestä ei jää montessorilaisten vanhemmille mitään dokumenttia. Sosiaalihoitolaista en löytänyt pykälää, jonka mukaan varhaiskasvatussuunnitelmasta pitäisi antaa kopio vanhemmille, myöskään Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) tai Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa (2005) ei löytynyt mainintaa siitä, että varhaiskasvatussuunnitelmasta tulisi antaa kopio vanhemmille, joten ilmeisesti kukin päivähoitoyksikkö ratkaisee tämän asian omalla tavallaan.

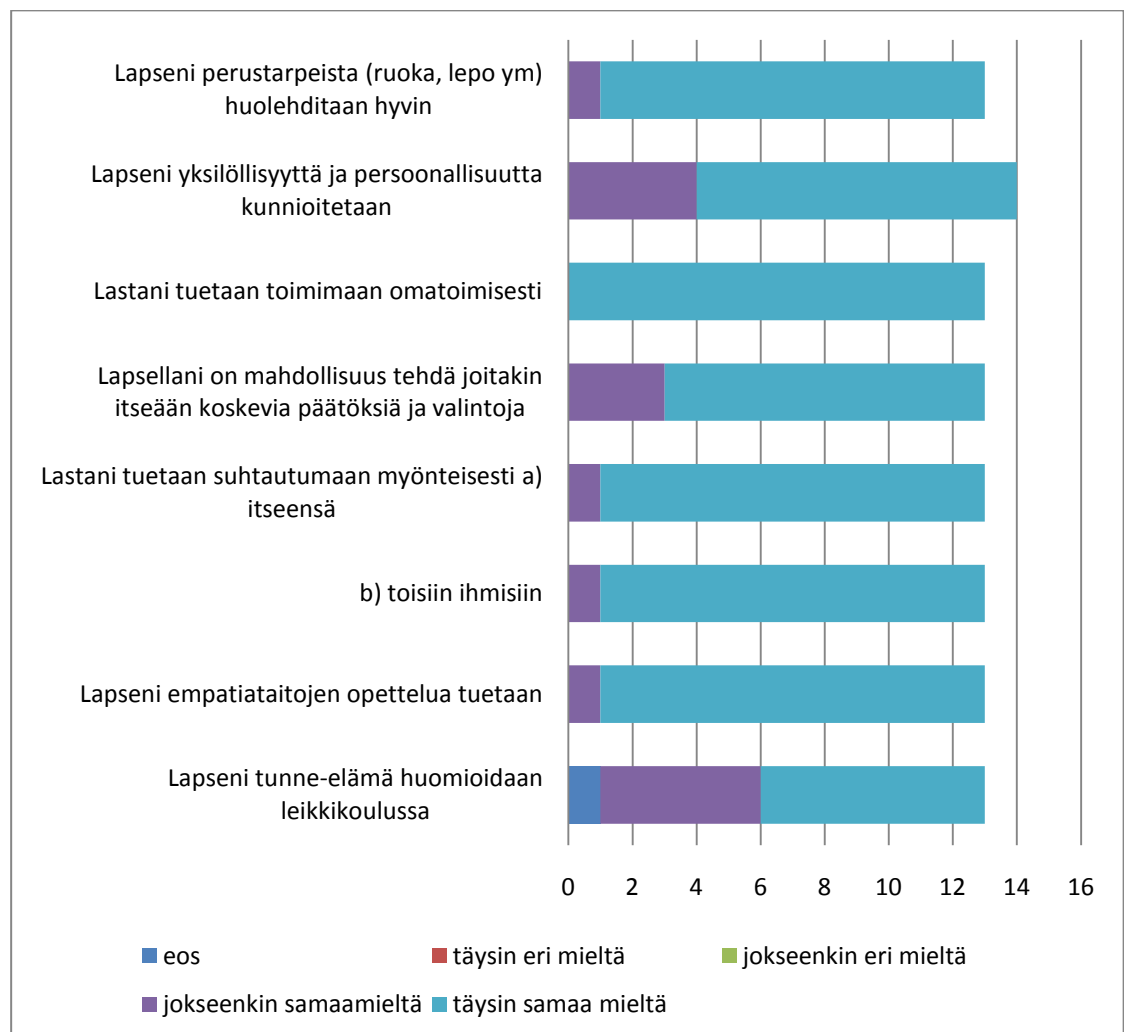
6.4 Kasvatuksen laadun prosessitekijät

Prosessitekijät ovat päivähoiton laadun ytimessä, koska varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea prosesseja, jotka edistävät lapsen hyvinvointia, kasvua, kehitystä ja oppimista (Hujala ym 2007, 165). Prosessitekijöihin kuuluu Hujalan ym (2007, 165–166) mukaan varhaispedagogiikka, joka tässä tapauksessa on tietenkin montessoripedagogiikkaa, henkilöstön suhde lapseen ja perheeseen, lasten keskinäiset suhteet sekä lap-

sen kehitykseen sopiva toiminta. Prosessitekijät ovat laadun tarkastelussa kaikista laajin ja monipuolisin osa-alue, jonka arvioimiseen on mielestäni vaikeaa luoda tai löytää yhtä ainoaa oikeaa tapaa, vaan hyvinkin erilaisia asioita kartoittamalla voidaan saada jonkinlainen kuva päivähoitopalvelujen prosessitekijöiden laadukkuudesta ja vanhempien tyytyväisyydestä prosessitekijöihin.

6.4.1 Lapsen hyvinvointi

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 13) ja Lahden Montessori-leikkikoulun kasvatus- ja oppimistavoitteiden mukaan (esiopetuksen opetussuunnitelman 2000–2001) kasvatustyön päämääränä katsotaan olevan lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioon ottavan käytöksen ja toiminnan vahvistaminen sekä lapselle turvallisesti tapahtuva itsenäisyyden asteittainen lisääminen. Näitä asioita kartoitin kysymyksillä, jotka näkyvät vastauksineen kuviosta 6.

KUVIO 6. Hyvinvointi

Vanhempien vastauksista huomaa heti, että heidän mielestään erilaiset lapsen hyvinvointia turvaavat tekijät toteutuvat Lahden Montessori-leikkikoulussa hyvin. Suurin osa vastaajista on valinnut kaikista positiivisimman vaihtoehdon arvioidessaan lapsen hyvinvoinnin eri osa-alueita. Vastausten perusteella leikkikoulussa on jonkin verran parantamisen varaa lapsen tunne-elämä huomioimisessa.

On syytä perustella, miksi henkilökohtaisen hyvinvoinnin lisääminen, lapsen kannustaminen ottamaan toiset huomioon ja turvallisesti tapahtuva itsenäisyyden asteittainen lisääminen ovat niin merkittäviä lapsen kehitykselle ja kasvulle, että tutkimuskirjallisuus pitää niitä jopa kasvatustyön päämäärinä.

Henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistämistä on lapsen yksilöllisyyden kunnioittaminen ja se, että lapselle annetaan tilaa olla ja kehittyä ainutlaatuisena persoonana (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15.) Lahden Montessori-leikkikoulussa painotetaan lapsen kehityksen yksilöllisyyttä ja annetaan lapselle mahdollisimman usein vapaus valita tehtävänsä itse. Kasvatus- ja oppimistavoitteissa pyritään antamaan lapselle mahdollisuus kehittää vapaasti myös omaa persoonallisuuttaan ja itsetuntoaan, jotta heistä kasvaisi nykyaikaisen yhteiskunnan motivoituneita kansalaisia. (Esiopetuksen opetussuunnitelma 2000–2001.) Turvallisesti tapahtuva itsenäisyyden asteittainen lisääminen antaa lapselle onnistumisen kokemuksia ja omatoimisuutta. Lapsi luottaa omaan osaamiseensa, huolehtii edellytysten mukaan itsestään ja toisista sekä tekee itseään koskevia päätöksiä ja valintoja turvaa antavassa ympäristössä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15.)

Toisten huomioon ottavaan käytökseen kuuluu toisista välittäminen ja myönteinen suhtautuminen toisiin kulttuureihin ja ympäristöön. Montessori-leikkikoulun kasvatus- ja oppimistavoitteissa yhtenä tavoitteena on lapsen kasvaminen vastuuntuntoiseksi yhteisön jäseneksi, joka opettelee ymmärtämään ja noudattamaan yhteisesti sovittuja sääntöjä, suhtautuu toisiin ihmisiin tasavertaisina, hyväksyy ihmisten erilaisuuden, ottaa toiset huomioon ja on halukas auttamaan muita. Toisten auttaminen onkin tärkeä osa montessoriajattelua. Lisäksi tavoitteena on tutustua toisiin kulttuureihin. (Esiopetuksen opetussuunnitelma 2000–2001.)

Kaiken kaikkiaan lapsen hyvinvointi on kokonaisvaltaista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 15) mukaan hyvinvoivalla lapsella on hyvät edellytykset kasvuun, oppimiseen ja kehitykseen. Hyvinvoiva lapsi on kiinnostunut ympäristöstään,

kokee iloa ja vapautta sekä nauttii yhdessäolosta lasten ja kasvattajien kanssa. Hyvinvointiin kuuluu lapsen perustarpeiden toteutumista sekä terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävää toimintaa. Lapsen hyvinvointi ei kuitenkaan tarkoita pelkästään fyysistä hyvinvointia, vaan hyvinvointiin kuuluu myös psyykinen ja sosiaalinen puoli: lapsen kuuluisi kokea, että häntä arvostetaan ja hänet hyväksytään omana itsenään. Näin lapselle rakentuu hyvä ja terve minäkuva ja hän suhtautuu itseensä positiivisesti. Lapsen itsetunnon vahvistamiseksi lapsen on tultava kuulluksi ja nähdyksi päivähoidossa, kohdelluksi tasavertaisena muiden kanssa ja hänen tulee tuntee kuuluvansa ryhmään. (mt 2005, 15). Leikkikoulun tavoitteissa (Esiopetuksen opetussuunnitelma 2000–2001) lapsen toivotaan omaavan hyvän itsetunnon ja tiedostavan omat oikeutensa, koska silloin lapsi pystyy kunnioittamaan myös toisten oikeuksia.

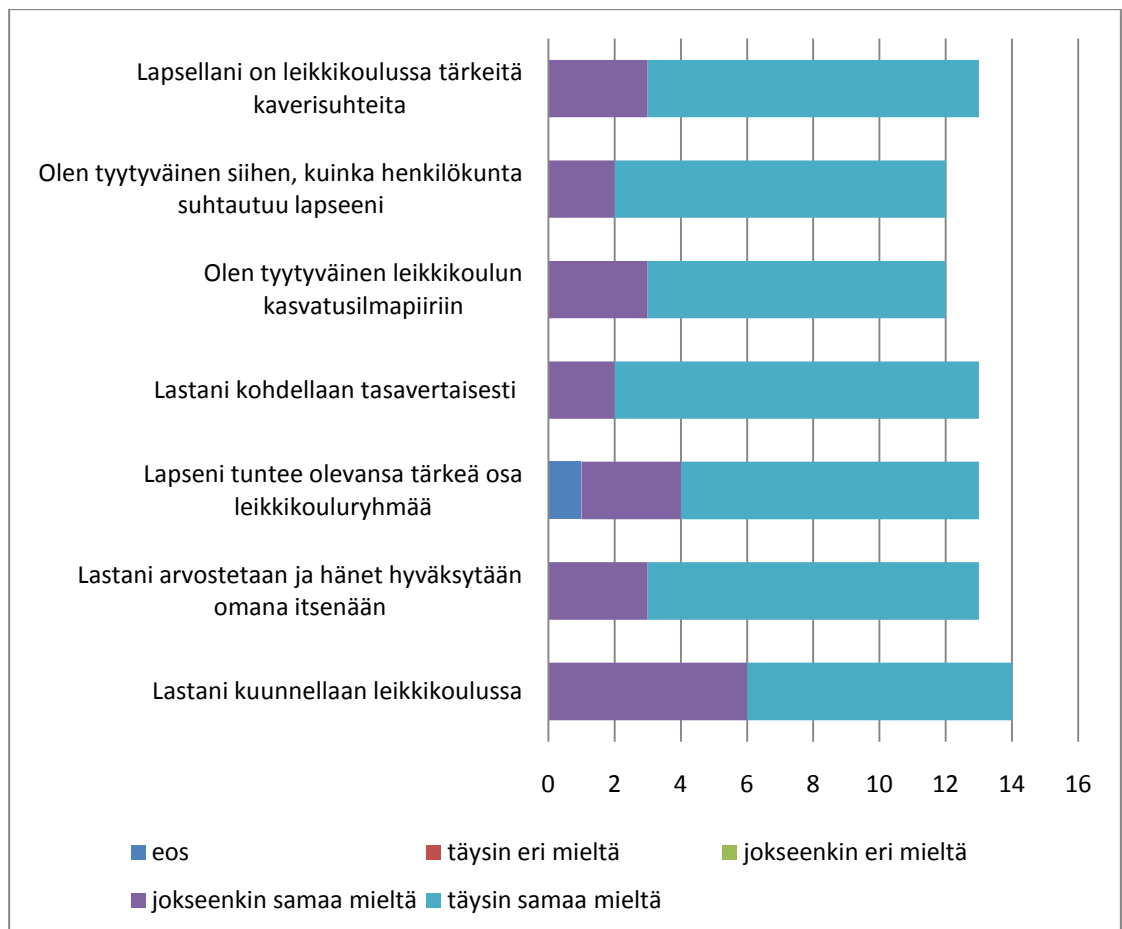
6.4.2 Vuorovaikutussuhteet prosessitekijöinä

Tutkimuksessa kartoitettiin sekä lasten keskinäisiä vuorovaikutussuhteita sekä lasten ja aikuisten vuorovaikutussuhteita. (Kuvio 7.)

Lasten ja aikuisten hyvä vuorovaikutussuhde antaa lapselle monipuolisesti eväitä myönteiseen kasvuun ja kehitykseen, kuten älylliseen ja kielelliseen kehitykseen. Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus vaikuttaa vahvasti lapsen psyykkisiin ja toiminnallisiin tekijöihin. Vuorovaikutuksesta ilmenee, mitä asioita aikuiset pitävät kasvatuksessa tärkeinä, millaisia kasvatustekijöitä he käyttävät, mitkä arvot ohjaavat heidän työtään ja miten he suhtautuvat lapsiin. (Hujala ym 165–166.) Tasa-arvo ja suvaitsevaisuus kuuluvat varhaiskasvatuksen tärkeisiin arvoihin.

Lahden Montessori-leikkikoulussa pyritään positiiviseen, avoimeen, turvalliseen ja rohkaisevaan kasvatusilmapiiriin (Esiopetuksen opetussuunnitelma 2000–2001). Yksi tällaisen kasvatusilmapiirin luoja on lapsen kuuleminen. Kuulemisen avulla lapsi voi osallistua ja tulla tasavertaisemmaksi. Lapsena tulee harjoitella osallistumista tulevaisuutta varten, koska osallistumisen vastakohtana on osattomuus ja syrjäytyminen. Kuuleminen ja osallistuminen edistää lapsen mielenterveyttä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kuulemisen edellytyksenä on aito ja vastavuoroinen vuorovaikutus ja kiinnostus lapsen mielipiteisiin. Lasta pitää kuulla, ja hänellä tulee olla mahdollisuus vaikuttaa sekä itseään koskeviin asioihin, että ympäristönsä asioihin ja jopa yhteiskunnallisiin asioihin. (Iivonen, 2007.) Vanhempien vastauksista päätellen lapsen kuunteleminen toteutuu vuorovaikutustekijöistä heikoiten leikkikoulussa (kuvio 7).

Lasten omat kaverisuhteet vaikuttavat monella tavalla positiivisesti lapsen kasvuun ja kehitykseen. Myös oppiminen on lapsille helpompaa vertaisryhmässä kuin yksin aikuisen johdolla. (Hujala ym 2007, 165-166). Lapsille on suotava mahdollisuus vertaissuhteisiin, koska hyvät vertaissuhteet rakentavat lapsen itsetuntoa ja auttavat lasta selviytymään psyykkisistä haasteista ja kolhuista (Kronqvist & Kaskela 2007, 16.) Anna-Maija Poikkeus (2003, 122) kirjoittaa, että lapset oppivat kaverisuhteissa erilaisia sosiaalisia taitoja, kuten yhteistoiminnan alkeita, tunteiden ilmaisua ja niiden sääteilyä. Myös lapsen identiteetin hahmottaminen selkeytyy vertaissuhteiden avulla. Poikkeuksen mukaan kaverit toimivat lapsen emotionaalisenä tukena ja turvana tarvittaessa ja että lapset nauttivat vertaistensa seurasta, koska lasten keskinäinen touhuaminen antaa mahdollisuuden monipuoliseen toimintaan ja kokemusten jakamisen. Niinpä kaverisuhteet ja lapsen tunne-elämän asiat kuuluvat myös laadun kartoittamiseen. Vertaissuhteita ja lapsen tunne-elämää koskevat kysymykset siis kuviossa 7.

KUVIO 7. Vuorovaikutussuhteet

”Lapsemme kaverisuhteet ovat edelleen kehittymässä. leikkikoulukaverit ovat hänelle tärkeitä, mutta vielä ei ole erityisen läheistä ystävää/ystäviä löytynyt. – Toki kaikki eivät sellaista haakaan?” (9)

”Arvostamme paljon välitöntä ilmapiiriä /vuorovaikutusta ja erityisen inhimillistä toimintaa. Henkilökunta ansaitsee suuren suuret kiitokset panoksestaan!” (9)

”Henkilökunta on lapsellemme erittäin mieluinen” (9)

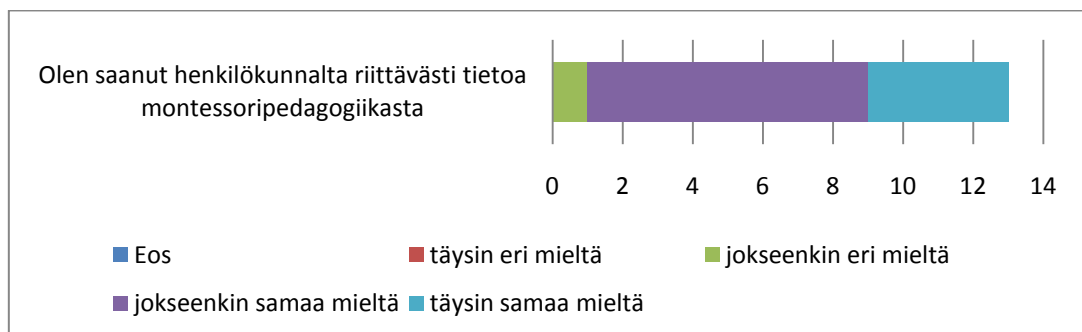
”Leikkikoulu on pieni, joustava ja ihanteellinen kasvuympäristöltään.” (12)

Vastauksista päätellen Lahden Montessori-leikkikoulun lasten vuorovaikutussuhteissa ei ole ongelmia ja vuorovaikutussuhteiden laatu tavoitteet täyttyvät leikkikoulussa hyvin.

6.4.3 Montessoripedagogiikka varhaispedagogiikkana

Varhaispedagogiikka käsittelee varhaiskasvatuksen perimmäisiä arvoja ja prosesseja: mitä näkemyksiä meillä on lapsuudesta, kasvatuksesta ja oppimisesta (Hujala ym 2007, 165.) Koska Lahden Montessori-leikkikoulussa toiminta perustuu montessoripedagogiikkaan, on tutkimukseen otettava mukaan myös montessoripedagogiikan toteuttaminen ja montessoripedagogiikasta tiedon jakaminen vanhemmille.

Vaihtoehtoisessa pedagogiikassa sovelletaan varhaiskasvatuksen valtakunnallisia linjauksia ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Vaihtoehtoista pedagogiikkaa tarjoavien varhaiskasvatuspalveluiden olisi huolehdittava, että lasten vanhemmat saavat riittävästi tietoa varhaiskasvatuksen erityistavoitteista ja toimintafilosofiasta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 41). Kysyin vanhemmilta, ovatko he mielestään saaneet henkilökunnalta riittävästi tietoa montessoripedagogiikasta. Vastaukset on havainnollistettu kuvioon 8.

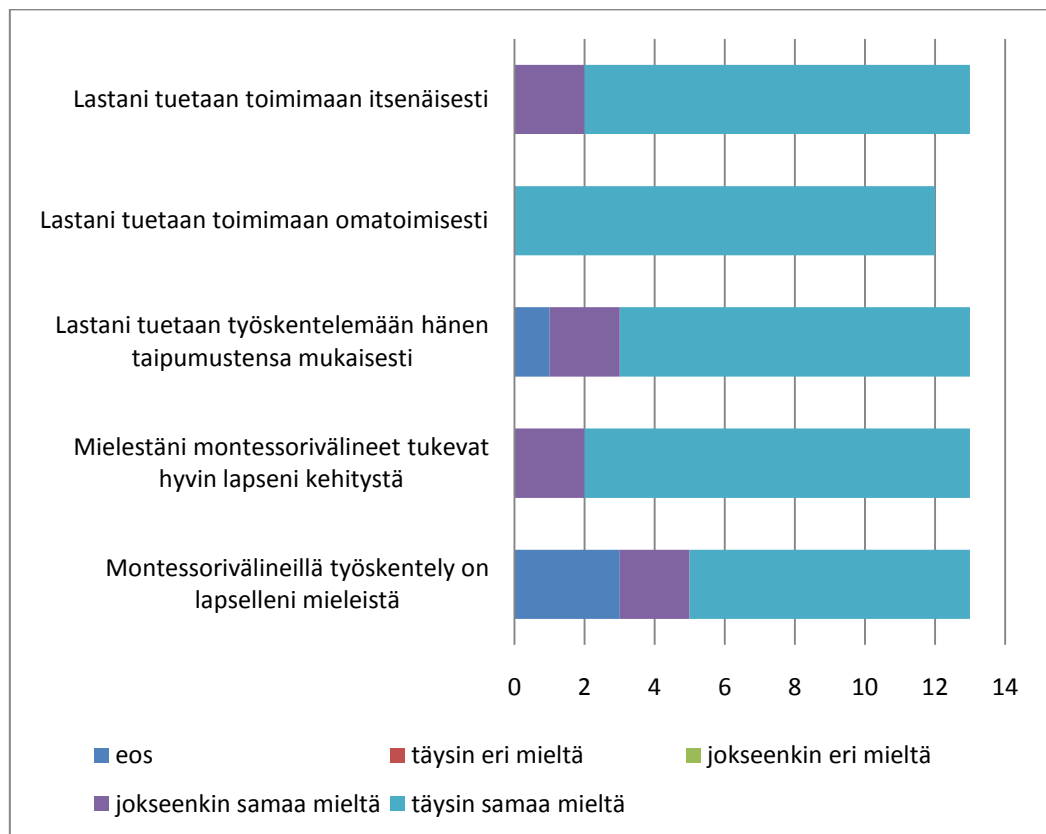
KUVIO 8. Tiedon saanti montessoripedagogiikasta

Vastausten keskiarvo oli koko kyselyn matalin (3,15). Vastauksista voidaan päätellä, että ainakin osa vanhemmista kaipaa enemmän tietoa montessoripedagogiikasta. Yksi vanhempi ehdottikin:

”Kun syksyllä on tulossa uusia perheitä, voisi pitää vanhempainillan aiheesta montessoripedagogiikka.” (7)

Työelämäohjaajani Montessori-leikkikoulusta kertoi kyselyn tuloksista kuultuaan, että leikkikoulussa päätetään pitää syksyn vanhempainillan yhteydessä montessori-info, jossa esitellään montessoripedagogiikkaa, lasten montessorityöskentelyä sekä montessorivälineistöä.

Tutkimukseen minun piti rajata mukaan vain muutamia keskeisiä piirteitä montessoriajattelusta ja -toiminnasta. Yhteistyössä Lahden Montessori-leikkikoulun kanssa päätimme nostaa tutkittaviksi asioiksi lapsen yksilöllisen kasvun ja kehityksen, omatoimisuuden tukemisen sekä montessorivälineillä työskentelyn ja herkkyykskaudet. Näitä asioita käsitellään myös leikkikoulun esiopetuksen opetussuunnitelmassa 2000–2001. Kyselyssä kartoitin myös vanhempien näkemyksiä montessoripedagogiikan mukaisen yksilöllisen kasvun ja kehityksen toteutumisesta, lasten tukemisesta kohti omatoimista työskentelyä, montessorivälineiden mielekkyydestä lapsille ja sitä, kuinka vanhemmat kokivat montessorivälineiden tukevan lastensa kehitystä (kuvio 9.)

KUVIO 9. Montessoripedagogiikka

Kyselyn vastaukset ovat pääosin hyvin positiivisia eikä suuria eroja vastausten kesken ole. Vastauksista voi tulkita, että vanhempien mielestä montessoripedagogiikan keskeiset kasvatukselliset tavoitteet täyttyvät Lahden Montessori-leikkikoulussa. Mielestäni mielenkiintoista on, että kolmessa vastauksessa ei osattu sanoa, onko montessorivälineillä työskenteleminen mielekästä montessori-leikkikoulua käyvälle lapselle. Yhdessä vastauksessa toivottiin lisää montessoripedagogiikan toteutumista.

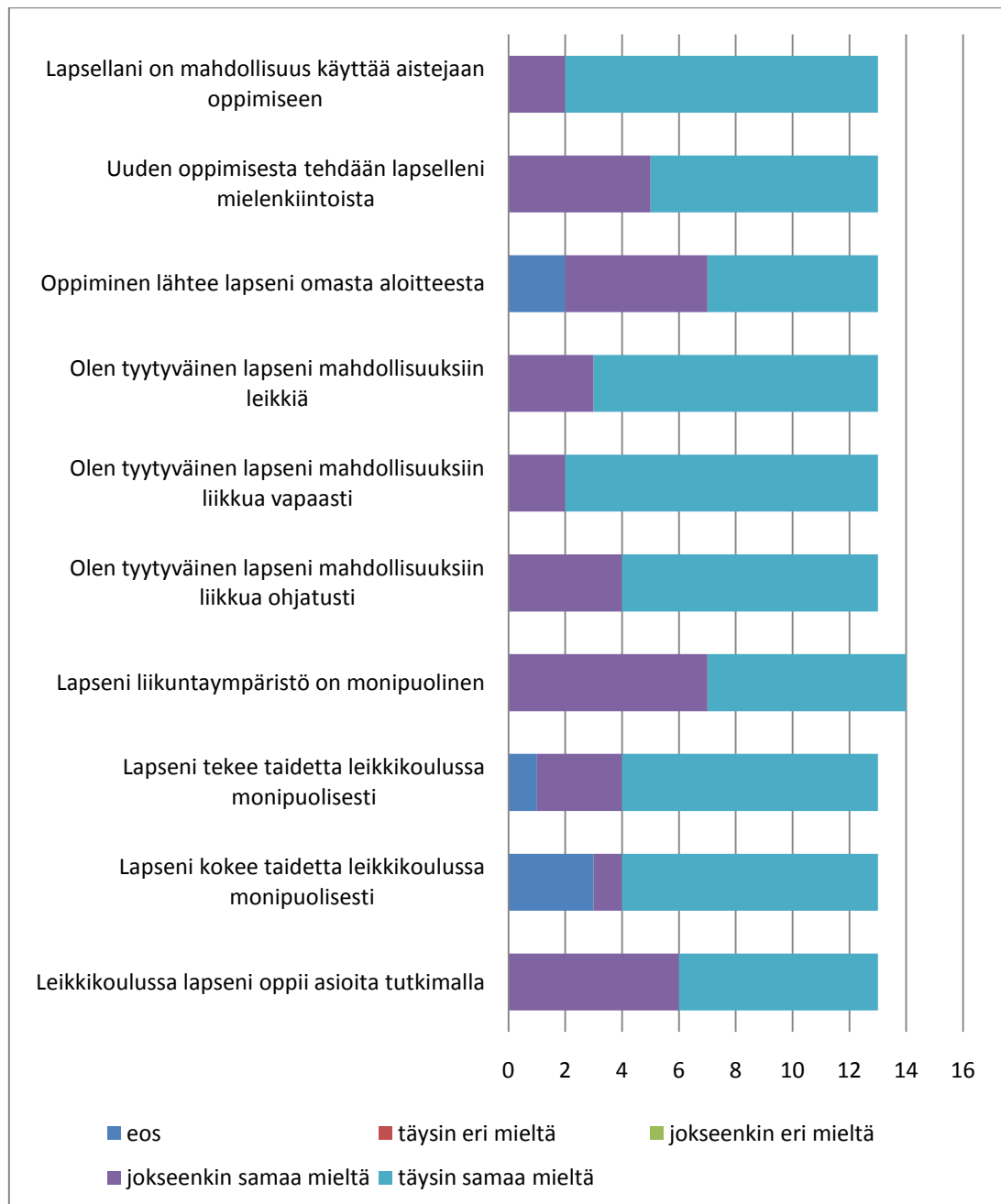
”Hieman enemmän montessoripedagogiikkaa voisi toteuttaa” (12)

Kommentista ei tule ilmi, miltä osin montessoripedagogiikka toivottaisiin toteutettavan enemmän, luultavasti vastaaja toivoisi montessorivälineillä työskentelyn määrää.

6.4.4 Lapsen kehitykseen sopiva toiminta

Yksi prosessitekijöistä on lapsen kehitystä myötäilevän ympäristön ja sopivasti haastavan toiminnan järjestäminen tavalla, joka tukee lapsen omatoimisen oppimisen mahdollistamista ja tukemista (Hujala ym 2007, 165).

Varhaiskasvatustoiminnan suunnittelun ja toteuttamisen tulisi pohjautua lapsen ominaisille tavoille toimia, jotta varhaiskasvatustoiminta olisi lapsilähtöistä. Leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellinen toiminta ovat lapselle ominaisia tapoja toimia. Luonteva toiminta vahvistaa lapsen hyvinvointia ja käsitystä itsestään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005, 20.) Taulukossa 10 esitellään vanhempien arvioita siitä, kuinka hyvin lapsen kehitys on otettu huomioon leikkikoulun toiminnassa.

KUVIO 10. Lapsen kehitykseen sopiva toiminta

Lahden Montessori-leikkikoulussa pyritään luomaan lapsen kasvua ja kehitystä tukeva toimintaympäristö (esiopetuksen opetussuunnitelma 2000–2001.) Leikkikoulussa lapsella tulisi olla mahdollisuus havaitsemiseen, elämyksiin ja pohdintaan. Montessorirajattelun mukaisesti ympäristön tulisi olla lasta kiinnostava, jotta lapsi kiinnostuisi oppimisesta (mt).

Tutkimalla lapsi tarkastelee ympäristöään. Aikuisen tulisi antaa tutkimiselle aikaa ja tilaa, koska tutkimalla lapsi myös oppii. Lapsi käyttää tutkimiseen monipuolisesti aistejaan: uusia asioita voi haistella, maistella, tunnustella ja kuulostella. (Terveyden ja

hyvinvoinnin laitos 2006.) Montessorivälineissä on huomioitu lapsille tyypillinen tapa tutkia aisteja käyttämällä (Hayes & Höylänmaa 1985, 45).

Kasvattajan tulee antaa lapselle tilaa tutkia ja kokeilla, tehdä valintoja ja aloitteita sekä ilmaista ajatuksiaan. Lapsi kokee oppimisen ja onnistumisen iloa silloin, kun hän saa toimia itselleen merkityksellisellä ja mielekkäällä tavalla. Usein lapsi käyttää kaikkia aisteja oppimisen apuna. Aistien lisäksi vuorovaikutus auttaa lapsia oppimaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 18.) Montessorilaisten vanhempien mielestä lapsilla on leikkikoulussa mahdollista käyttää aistejaan oppimiseen ja vanhempien mielestä leikkikoulussa huolehditaan siitä, että uusien asioiden oppiminen tuntuu lapsista mielenkiintoiselta. Vanhempien mielestä lapset myös oppivat leikkikoulussa asioita tutkimalla. (Kuvio 10.)

Toiminnassa lapsen tulee saada olla luonnollinen: leikkivä, sosiaalinen, utelias ja aktiivinen, elämyksistä nauttiva (Hujala ym 2007, 166).

Lapsen leikin kehittävät vaikutukset suuntautuvat Pentti Hakkaraisen (2003, 2) mukaan oppimiseen ja motivaatioon. Myös leikissä silloin tällöin tapahtuvien ristiriitojen ratkaiseminen kehittää lasta. Tutkimuksessa ilmenee, että leikkikoululaisten vanhemmat ovat tyytyväisiä lastensa mahdollisuuksiin leikkiä leikkikoulussa (Kuvio 10).

Montessori-leikkikoululaisten vanhempien mielestä lapsilla on leikkikoulussa tarpeeksi mahdollisuuksia liikkua sekä vapaasti että ohjatusti (taulukko 10). Lapsi tarvitsee päivittäistä liikuntaa vähintään kaksi tuntia. Lasten tulisi oppia jo varhain liikunnallinen elämäntapa. Liikunta edistää lapsen fyysistä terveyttä ja kasvua ja ehkäisee myöhempiä sairauksia. (Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005, 10.)

Liikunta vaikuttaa erityisesti hermostollisiin prosesseihin, kuten kätsisyyden vakiintumiseen, kehon hahmotukseen ja kehon hallintaan sekä havaintomotorisiin taitoihin. Monipuolisella ja suunnitelmallisella liikuntakasvatuksella voidaankin jopa ehkäistä tarkkaavaisuuden häiriöitä ja oppimisen ongelmia, joihin usein liittyy motoristisia ongelmia. Näiden ongelmien taustalla on havaittu usein olevan puutteellisia hermostollisia prosesseja. (mt 2005, 13–14.)

Lasten tulisi saada liikkua sekä vapaasti että ohjatusti. Ohjatun liikunnan tulee olla lapsilähtöistä, monipuolista, houkuttelevaa, tavoitteellista ja hyvin suunniteltua toimintaa, johon kuuluu lasten motorististen taitojen arvioiminen. Sekä vapaaseen että ohjattuun liikuntaan kuuluu turvallinen ja tilava ympäristö, jossa monipuoliseen liikuntaan sopivat välineet houkuttelevat lasta liikkumaan. (mt.) Kuvio 10 näkee, että

puolet vanhemmista on täysin samaa mieltä siitä, että lasten liikuntaympäristö on monipuolinen ja puolet vanhemmista ovat liikuntaympäristön monipuolisuudesta jokseenkin samaa mieltä.

Lapsen taiteellinen toiminta ei tarkoita pelkästään korkeakulttuuria, vaan kaikkea lapsen arkeen sisältyvää luovaa toimintaa. Taiteen tekeminen ja kokeminen on lapselle keino ilmaista itseään ja käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan. Taidetta kokiessa ja tehdessä lapsen havainnoinnin herkkyyks, esteettinen ajattelu ja tunteiden ilmaisu kehittyvät. Taiteellinen toiminta saa lapsen kokemaan iloa ja mielihyvää, toisaalta taiteen avulla lapsi voi käsitellä turvallisesti myös ikäviä tunteita ja tapahtumia kuten traumoja. (Ruokonen 2003.) Vanhempien mielestä heidän lapsensa taiteilevat monipuolisesti leikkikoulussa, suurin osa vanhemmista oli samaa mieltä myös lasten monipuolisesta taiteen kokemisesta, tosin kolme vastaaja valitsi taiteen kokemisesta vaihtoehdon ”en osaa sanoa” (kuvio10).

6.5 Päivähoidon laadun vaikuttavuustekijät

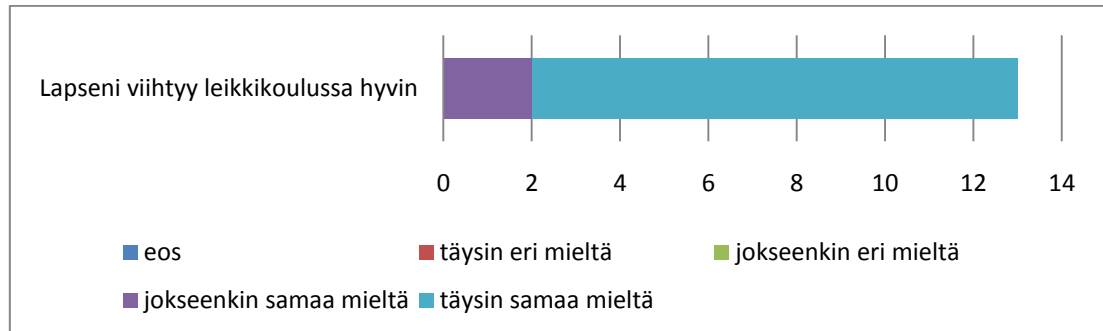
Vaikuttavuustekijöitä ovat lapsen viihtyminen, vanhempien tyytyväisyys ja lapsen positiivinen kasvu ja kehitys. Lasten viihtyvyys ja tyytyväisyys päivähoidon on yleensä merkki hyvänlaatuisesta päivähoitosta, koska tyytyväisen lapsen kehitys on myönteistä. Myös oppimista tapahtuu helposti päivähoitopaikoissa, joissa lapset viihtyvät hyvin. Lasten mielestä päivähoitossa viihtyvyyteen vaikuttavat eniten kaverit, kasvattajat ja yhteiset leikit. Kaikista positiivisimmin laadukas päivähoito vaikuttaa lapseen, joiden kotikasvatuksen laatu on heikkoa. (Hujala 2007, 167–168.)

”Meidän perhe on ollut todella tyytyväinen! On suurensuuri huojennus vanhemmille kun lapsella on näin mahtava hoitopaikka.” (9)

Tässä vanhemman kommentissa kuultaa tyytyväisyys päivähoitopaikkaa kohtaan. Vanhempien tyytyväisyys koskee yleensä sekä päivähoiton kasvatusilmapiiriä, kuten kasvattajien suhtautumista lapseen, että käytännön seikkoja, kuten aukioloaikoja ja sijaintia.

Pyysin vanhempia antamaan leikkikoululle kouluarvosanan 4-10 sekä omasta että lapsensa puolesta. Vanhempien antamien arvosanojen keskiarvoksi tuli 9+ ja lasten

puolesta annettujen arvosanojen keskiarvo oli 9. Myös lasten viihtyvyyttä koskevan kysymyksen vastaukset olivat erittäin positiivisia (kuvio 11).

KUVIO 11. Viihtyminen

Vanhemmat antoivat positiivista palautetta Lahden Montessori-leikkikoulun toiminnasta.

”Pidämme montsaa ihanan pienenä ja koko ajan on ollut positiivinen tekemisen meininki. Paikan henki on Mari, joka kyllä luo tosi hyvät puitteet toiminnalle.”

(8)

”Lapsi viihtyy” (4)

”Aika laiska olen ollut arvioimaan/arvostelevaan pääasia kun lapsi on tyytyväinen ei ole syytä olla tyytymätön. Aina on parantamisen varaa – ei voi jäädä ”laakereille lepäilemään” (4)

Viimeisessä kommentissa kiteytyy mielestäni aika hyvin koko tutkimuksen vastausten yleisilme: vaikka pääosin ollaan tyytyväisiä, on myös paljon asioita, joita tulee toiminnassa aktiivisesti huomioida. Laatua tulee tarkkailla ja toimintaa kehittää jatkuvasti – aina on parantamisen varaa.

7 POHDINTA

Mielestäni tutkimukseni tulokset vastaavat hyvin tutkimustavoitteisiin. Tutkimukseni tavoite ja tarkoitus toteutuvat onnistuneesti. Uskon, että tutkimuksestani on hyötyä Lahden Montessori-leikkikoulun toiminnan kehittämässä ja arvioinnissa. Kyselyn tuloksista on helppo poimia leikkikoulun toiminnan vahvimmat osa-alueet ja toisaalta suurimmat kehittämistarpeet tulevat hyvin näkyville. Välillisesti toivoisin tutkimukseni vaikuttavan myös siihen, että vanhemmat jatkossa toisivat esille omia näkemyksiään lapsensa varhaiskasvatuspalvelusta rohkeammin, koska he tietävät, että heidän mielipiteistään ollaan kiinnostuneita Lahden Montessori-leikkikoulussa. Tutkimuksen

kyselylomaketta (liite 1) voi käyttää myöhemminkin, siihen on helppo lisätä kysymyksiä tai poistaa sitä mukaan, miltä osa-alueelta tyytyväisyyttä ja laatua halutaan erityisesti kartoittaa.

Tutkimuksen tulosten karkeana yhteenvedona voidaan sanoa, että vanhemmat ovat tyytyväisiä, jopa erittäin tyytyväisiä Lahden Montessori-leikkikoulun laatuun. Moni varhaiskasvatuksen hyvää laatua kuvastava väittämä toteutui Lahden montessorileikkikoulussa vanhempien mielestä hyvin, mikä on tutkijan kannalta kieltämättä hieman yksitoikkoista, mutta sekä vanhempien, Montessori-leikkikoulun työntekijöiden, että ennen kaikkea lasten kannalta upea asia. Koko tutkimusta tarkastellessa vähiten tyytyväisiä vanhemmat olivat leikkikoulun ulkoilutiloihin ja siihen, minkä verran he olivat saaneet tietoa montessoripedagogiikasta. Parhaiten vanhempien mielestä leikkikoulussa toteutuivat ainakin kasvatuskumppanuuden pääperiaatteet sekä montessoripedagogiikkaan kuuluva omatoimisuuden ja itsenäisyyden tukeminen.

Tutkimuksen tuloksista näkee, kuinka eri lailla vanhemmat olivat tyytyväisiä laadun puitetekijöihin, välillisesti ohjaaviin tekijöihin, prosessitekijöihin ja vaikuttavuustekijöihin. Laadultaan heikoimmaksi näistä osa-alueista paljastui puitetekijät. Sen sijaan vaikuttavuustekijöihin ja laadun prosessitekijöihin vanhemmat olivat kovin tyytyväisiä. Tämä tukee Hujalan ym (1999, 128) arvioita siitä, että puitetekijät ja välillisesti laatua ohjaavat tekijät ovat toki omalla tavallaan hyviä edellytyksiä laadukkaalle varhaiskasvatuspalvelulle, mutta eivät edes erinomaisesti toteutuessaan voi taata laadusta varhaiskasvatusta. Sen sijaan laatua arvioidessa painopiste tulee pitää prosessitekijöissä ja vaikuttavuustekijöissä, sillä näillä on enemmän vaikutusta laatuun kuin ns rakenteellisilla tekijöillä (mt).

Lahden Montessori-leikkikoulun henkilökunta toivoi tutkimuksen suuntaamista erityisesti vanhemmille. Laatua olisi voinut tutkia monella eri tavalla: tutkimuksen olisi voinut suunnata vanhempien sijasta lapsille tai työntekijöille, tutkimusmenetelmä olisi voinut olla haastattelu tai joku toiminnallinen tapa, kuten peli, jonka avulla olisin kerännyt mielipiteitä ja arvioita laadusta. Kokonaisvaltaisempaa laadun arviointia varten kannattaakin ehdottomasti ottaa mukaan vanhempien näkemyksen lisäksi myös lasten ja työntekijöiden näkemykset. Samalla tulee miettiä, mikä tutkimusmenetelmä sopisi parhaiten selvittämään mitäkin näkökulmaa.

Halusin tutkimukseni käsittelevän varhaiskasvatuspalvelun laatua mahdollisimman monipuolisesti ja laajasti. Tavoitteenani oli myös kartoittaa kaikkien vanhempien mie-

lipiteet. En valinnut tutkimusmenetelmäksi haastattelua, koska tutkimuksen aihealueita oli niin monenlaisia, että haastatteluista olisi varmasti tullut hurjan pitkiä, enkä millään olisi pystynyt haastattelemaan kaikkia vanhempia. Haastattelemalla olisin toki saanut tarkempia ja syvällisempiä vastauksia. Lomakekyselyllä kerätty nimetön arviointi teki perheet anonyymeiksi vastaajiksi ja tutkimukseen osallistui myös niitä perheitä, jotka eivät välttämättä ole muutoin kaikista aktiivisimpina leikkikoulun toiminnassa mukana. Vastaajien määrä olisi voinut olla vielä korkeampi, jos kysely olisi annettu kotiin toisena ajankohtana kuin toukokuun lopulla, jolloin osa lapsista oli jo jäämässä kesälomalle päivähoidosta.

Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys mietityttävät minua. Mielestäni tutkimustani ei voida pitää täysin pätevänä, koska olen joutunut tekemään runsaasti omia tulkintoja operationalisoidessani. En koe onnistuneeni siirtämään teoriatietoa täydellisen tarkasti kysymysmuotoon, vaan tilaa on jäänyt omalle tulkinnalle, mikä vaikuttaa negatiivisesti tutkimuksen pätevyteen (Vilka 2005, 161). Lisäksi jäin pohtimaan Hujalan ym (2007,159) huomiota siitä, että vanhemmat saattavat pitää lapsensa varhaiskasvatuspalvelua laadukkaampana kuin mitä se todellisuudessa on. Toisaalta olen pyrkinyt käyttämään mahdollisimman luotettavaa ja keskeistä lähdemateriaalia oman tutkimukseni teoreettisena viitekehystenä, koska luotettava lähdeaineisto lisää myös tutkimuksen luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2004, 21; Hujala ym 2007, 155). Olen mielestäni onnistunut lähdemateriaalin käytössä. Mielestäni tutkimukseni on kiinnitetty paljon huomiota luotettavuuteen ja eettisyyteen, mutta ilman pientä muokkaamista tutkimuksen kyselylomaketta ei kannata käyttää jotakin toista kohderyhmää tutkiessa. Esimerkiksi montessoripedagogiikkaan liittyvien kysymykset tulee jättää pois silloin kun varhaiskasvatusyksikössä ei toteuteta montessoripedagogiikka. Jos tutkimusta ei julkaista eikä anonyymiteetin ongelmaa ole, tulee kyselyssä huomioida paremmin erityistä tukea tarvitsevia lapsia ja heidän perheitään sekä kieli- ja kulttuurivähemmistöön kuuluvia lapsia ja perheitä. Mikäli kyselyä tehdään esimerkiksi koko kunnan alueella, kannatta ottaa tutkimukseen mukaan myös Hujala-Huttusen (1995) päivähoidon laadunarviointimallin palvelutason laatutavoitteet.

Kaikkiaan olen tyytyväinen työhöni. Myös yhteistyö leikkikoulun työntekijöiden, lasten ja vanhempien kanssa on ollut antoisaa.

Mahdollista jatkotyöskentelyä tutkimukseni pohjalta voi olla mielestäni kolmenlaista:

- 1) Lasten ja henkilökunnan arviointi laadusta
- 2) Leikkikoulun varhaiskasvatussuunnitelman päivittäminen
- 3) Laadunhallintasuunnitelman tekeminen

LÄHTEET

Alila, Kirsi 2004. Varhaiskasvatuksen ohjaustoiminta ja asiakirjat laadunhallinnan taustalla. Teoksessa Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Sosiaali- ja terveysministeriö: Julkaisuja 2004:6. Helsinki: Edita Prima Oy.

Alila, Kirsi & Parrila Sanna (toim.) 2004. Laadunhallinnan perusteita ja menetelmiä varhaiskasvatuksessa. Sosiaali- ja terveysministeriö: Julkaisuja 2004:17. Helsinki: Edita Prima Oy.

Asetus lasten päivähoidosta 239/1983

Esiopetuksen opetussuunnitelma 2000-2001. Lahden Montessori-leikkikoulu. Moniste.

Hakkarainen, Pentti 2003. Leikki lasten toimintana. Julkaisija: Stakes. Pdf-tiedosto <http://varttua.stakes.fi/NR/rdonlyres/094B3233-F18A-47A2-B303-5C83B3918107/0/hakkarainen.pdf>
Päivitetty 10.04.2006. Luettu 30.03.2010.

Hayes, Mary & Höynälänmaa, Kerttu 1985. Montessori-pedagogiikka. Keuruu: Otava.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2005. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hujala, Eeva, Parrila, Sanna, Lingren, Päivi, Nivala, Veijo, Tauriainen, Leena & Vartiainen, Pirkko 1999. Laadun hallinta varhaiskasvatuksessa. Oulu: Oulun yliopistopaino.

Hujala, Eeva, Puroila, Anna-Maija, Parrila, Sanna & Nivala, Veijo 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: T-Print.

Hujala-Huttunen, Eeva & Tauriainen, Leena 1995. Laadun arviointi varhaiskasvatuksessa. Oulu: Oulun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta, varhaiskasvatuskeskus.

Iivonen, Esa 2007. Lapsen oikeus osallistua päivähoidossa, koulussa ja harrastuksissa. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. PowerPoint –esitys. www.mll.fi/.../Lapsen+oikeus+osallistua+päivähoidossa+koulussa+ja+harrastuksissa.ppt Ei päivitystietoja. Luettu 21.11.2010

Keltti-Laine, Susanna 1991. Montessori-musiikkikasvatus. Helsinki: yliopistopaino.

Kronqvist, Eeva-Liisa & Jokimies, Jaana 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Tuloksia vaikuta vanhempi –selvityksestä. Stakes: Raportteja 22/2008. Helsinki: Valopaino Oy.

Kronqvist, Eeva-Liisa & Kaskela, Marja 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Stakes. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 30.12.2005. Pdf-dokumentti.

[http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/1BD46DD65488CB4CC225758C00318F28/\\$file/Lahden%20Varhaiskasvatussuunnitelma.pdf](http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/1BD46DD65488CB4CC225758C00318F28/$file/Lahden%20Varhaiskasvatussuunnitelma.pdf) Luettu 25.03.2010. Päivitetty 22.05.2007

Lahden Montessori-leikkikoulu. Html-dokumentti.
<http://koti.phnet.fi/montsa/index.html>. Luettu 25.09.2010. Ei päivitystietoja.

Lahden Montessori-leikkikoulu. Html-dokumentti.
<http://www.montessorileikkikoulu.net/> Luettu 09.12.2010. Ei päivitystietoja.

Laki lasten päivähoidosta 36/1973

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000

Lastensuojelulaki 417/2007

Layzer & Goodson, 2006. The "Quality" of Early Care and Education Settings .Definitional and Measurement Issues. Evaluation Review 30 no 5. Sage Publications. Pdf-dokumentti.

http://www.welfareacademy.org/pubs/childcare_edu/rethinkingchildcare/rethinkingchildcare-layzer.pdf Luettu 17.10.2010. Päivitetty 15.12.2006.

Lindberg, Päivi & Välimäki, Anna-Leena 2004. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tutkinta. Teoksessa OECD:n teema- ja maatutkinnat. Ylikansallista ohjetta vai kansallista itseymmärrystä? Opetusministeriön julkaisuja 2004:27.

Manninen, Sara 2009. Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen Päiväkoti Nurmilinnussa. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu: opinnäytetyö.

Nummenmaa, Anna Raija 2004. Varhaiskasvatuksen laatu ja sen kehittäminen – yhteistä työtä ja jaettuja merkityksiä. Teoksessa Ruokolainen, Risto & Alila, Kirsi (toim.) Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:6. Helsinki:Edita.

Parkkonen, Helena 1991. Auta minua tekemään itse. Montessorimenetelmän sovelluksia. Porvoo: WSOY

Parrila, Sanna 2004. Laatu päivähoitoa koskevassa varhaiskasvatustutkimuksessa. Teoksessa Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 2004:6. Helsinki: Edita Prima Oy.

Poikkeus, Anna-Maija 2003. Lasten toverisuhteet ja sosiaaliset taidot. Teoksessa näkökulmia kehityopsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Toim. Lyytinen, Paula, Korkiakangas, Mikko & Lyytinen, Heikki. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Portell, Tuija & Malin Maila 2007. Taustaa varhaiskasvatuksen laatukselle. Stakes: työpapereita 9/2007. Helsinki: Valopaino Oy.
<http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/tyopaperit/T9-2007-VERKKO.pdf>

Rantala, Anja 2005. Perheen ja päivähoidon yhteistyö. Teoksessa Pihlaja, Päivi & Viitala, Riitta. Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. Helsinki: WSOY

Ruokolainen, Risto & Alila, Kirsi (toim.) 2004. Varhaiskasvatuksen laatu ja sen kehittäminen -yhteistä työtä ja jaettuja merkityksiä. Teoksessa Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:6 Helsinki: Edita.

Ruokonen, Inkeri 2003. Varhaisiän taidekasvatus kulttuurisen luovuuden lähteenä. Pdf-dokumentti.

<http://varttua.stakes.fi/NR/rdonlyres/5D450354-9961-4048-80A6-CD840FC7B50C/0/ruokonen.pdf>

Päivitetty 28.03.2006. Luettu 31.03.2010.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2008. Varhaiskasvatus vuoteen 2020. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:72 Pdf-dokumentti.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4044.pdf&title=Varhaiskasvatus_vuoteen_2020__Varhaiskasvatuksen_neuvottelukunnan_loppuraportti_fi.pdf Päivitetty 18.03.2008. Luettu 16.03.2010

Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Tutkimus ja projektit.

http://www.uta.fi/laitokset/okl/vokl/tutkimus/johtajuus_ja_varhaiskasvatuksen_laatu.php

Luettu 06.04.2010. Ei päivitystietoja

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2006. Tutkiminen. WWW-dokumentti.

<http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/tapatoimia/tutkiminen/tutkiminen.htm>

Luettu 06.04.2010. Päivitetty 12.12.2006.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Valli, Raili 2007. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: WS Bookwell Oy.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes: Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:17. Sosiaali- ja terveysministeriö, opetusministeriö & Nuori Suomi ry. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Kysely vanhemmille Lahden montessorileikkikoulun toiminnan laadun arviointia varten.

19.05.2010

Ympyröi mielestäsi sopivin vaihtoehto. Vastausvaihtoehdot 0-4 tarkoittavat

0= en osaa sanoa, 1= täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=jokseenkin samaa mieltä, 4= täysin samaa mieltä

Päivähoidon laadun puitetekijät

Olen tyytyväinen leikkikoulun hoitoaikoihin (07-16.30)	0	1	2	3	4
Leikkikoulun lapsiryhmän koko ei ole liian suuri	0	1	2	3	4
Leikkikoulussa on riittävän monta työntekijää	0	1	2	3	4
Lapsellani on leikkikoulussa pysyviä ihmissuhteita					
a) toisiin lapsiin	0	1	2	3	4
b) leikkikoulun työntekijöihin	0	1	2	3	4
Leikkikoulun sisätilat ovat					
a) turvalliset	0	1	2	3	4
b) monipuoliset	0	1	2	3	4
c) lapselleni mieleiset	0	1	2	3	4
d) mahdollistavat lasten toimimisen pienryhmissä	0	1	2	3	4
Olen tyytyväinen leikkikoulun lähiympäristöön ja ulkoilutiloihin	0	1	2	3	4

Perusteluja, kommentteja ja kehittämisideoita:

Välillisesti laatua ohjaavat tekijät

Leikkikoulun henkilökunta on mielestäni ammattitaitoista	0	1	2	3	4
Olen osallistunut leikkikoulun varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin		kyllä		en	
Olen tyytyväinen lapseni varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen ja arviointiin	0	1	2	3	4
Lapseni varhaiskasvatussuunnitelma on monipuolinen ja kattava	0	1	2	3	4
Mielestäni kasvatan lastani yhteistyössä leikkikoulun kanssa	0	1	2	3	4
Olen tyytyväinen leikkikoulun ja kodin väliseen yhteistyöhön	0	1	2	3	4
Koen, että tiedon välittäminen puolin ja toisin (koti ja leikkikoulu) on myönteistä, luottamuksellista ja avointa	0	1	2	3	4
Vanhempana tietämystäni omaa lastani koskevissa asioissa arvostetaan	0	1	2	3	4

Perusteluja, kommentteja ja kehittämisideoita:

Prosessitekijät

Lapseni perustarpeista (ruoka, lepo, ym) huolehditaan hyvin	0	1	2	3	4
Lapseni yksilöllisyyttä ja persoonallisuutta kunnioitetaan	0	1	2	3	4

LIITE 1.**Yksisivuinen liite**

Lastani tuetaan toimimaan omatoimisesti	0	1	2	3	4
Lapsellani on mahdollisuus tehdä joitakin itseään koskevia päätöksiä ja valintoja	0	1	2	3	4
Lastani tuetaan suhtautumaan myönteisesti					
a) itseensä	0	1	2	3	4
b) toisiin ihmisiin	0	1	2	3	4
Lapseni empatiataitojen opettelua tuetaan	0	1	2	3	4
Lapseni tunne-elämä huomioidaan leikkikoulussa	0	1	2	3	4
Lapsellani on leikkikoulussa tärkeitä kaverisuhteita	0	1	2	3	4
Olen tyytyväinen leikkikoulun kasvatusilmapiiriin	0	1	2	3	4
Olen tyytyväinen siihen, kuinka henkilökunta suhtautuu lapseeni	0	1	2	3	4
Lastani kohdellaan tasavertaisesti	0	1	2	3	4
Lapseni tuntee olevansa tärkeä osa leikkikouluryhmää	0	1	2	3	4
Lastani arvostetaan ja hänet hyväksytään omana itsenään	0	1	2	3	4
Lastani kuunnellaan leikkikoulussa	0	1	2	3	4
Olen saanut leikkikoulun henkilökunnalta riittävästi tietoa montessoripedagogiikasta	0	1	2	3	4
Mielestäni montessorivälineet tukevat hyvin lapseni kehitystä	0	1	2	3	4
Lastani tuetaan toimimaan itsenäisesti	0	1	2	3	4
Lastani tuetaan työskentelemään hänen taipumustensa mukaisesti	0	1	2	3	4
Montessorivälineillä työskentely on lapselleni mieleistä	0	1	2	3	4
Lapsellani on mahdollisuus käyttää aistejaan oppimisessa	0	1	2	3	4
Uuden oppimisesta tehdään lapselleni mielekästä ja mielenkiintoista	0	1	2	3	4
Oppiminen lähtee lapseni omasta aloitteesta	0	1	2	3	4
Olen tyytyväinen lapseni mahdollisuuksiin leikkiä	0	1	2	3	4
Olen tyytyväinen lapseni mahdollisuuksiin liikkua					
a) vapaasti	0	1	2	3	4
b) ohjatusti	0	1	2	3	4
Lapseni liikuntaympäristö on monipuolinen	0	1	2	3	4
Lapseni tekee taidetta leikkikoulussa monipuolisesti	0	1	2	3	4

LIITE 1.

Yksisivuinen liite

Lapseni kokee taidetta leikkikoulussa monipuolisesti

0 1 2 3 4

Leikkikoulussa lapseni oppii asioita tutkimalla

0 1 2 3 4

Perusteluja, kommentteja ja kehittämisideoita:

Vaikuttavuustekijät

Lapseni viihtyy leikkikoulussa hyvin

0 1 2 3 4

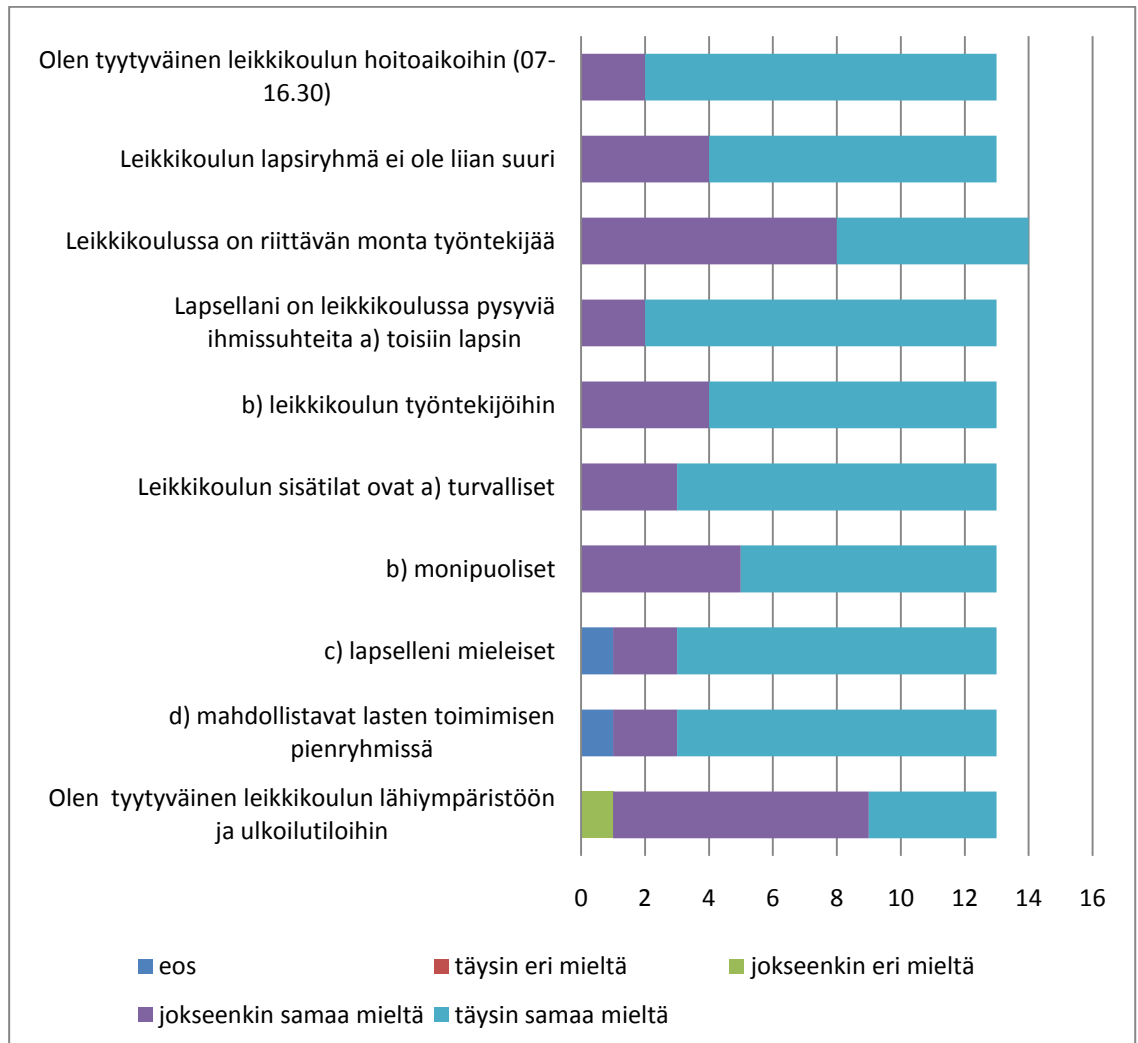
Minkä kouluarvosanan (4-10) lapsesi antaisi leikkikoululle?

Minkä kouluarvosanan itse antaisit leikkikoululle?

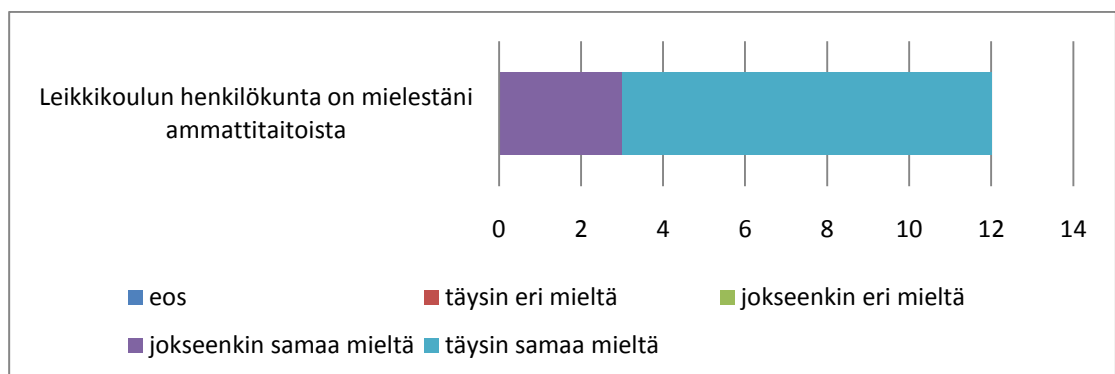
Perusteluita, kommentteja ja kehittämisideoita:

KIITOS VASTAUKSISTA!

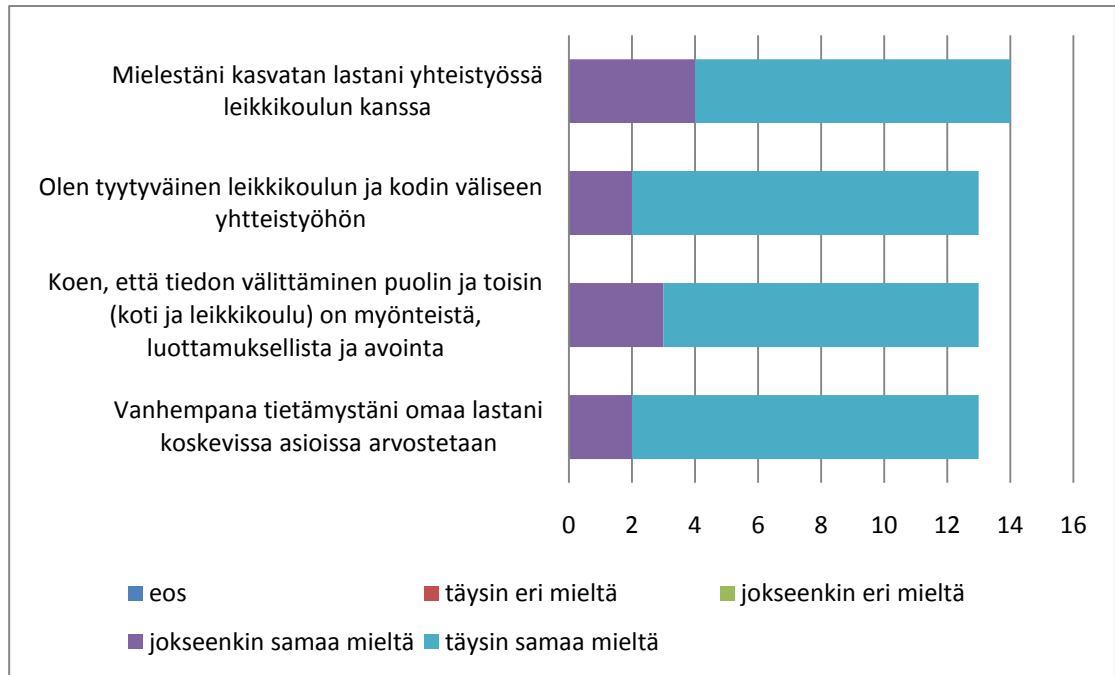
TUTKIMUKSEN VASTAUKSET

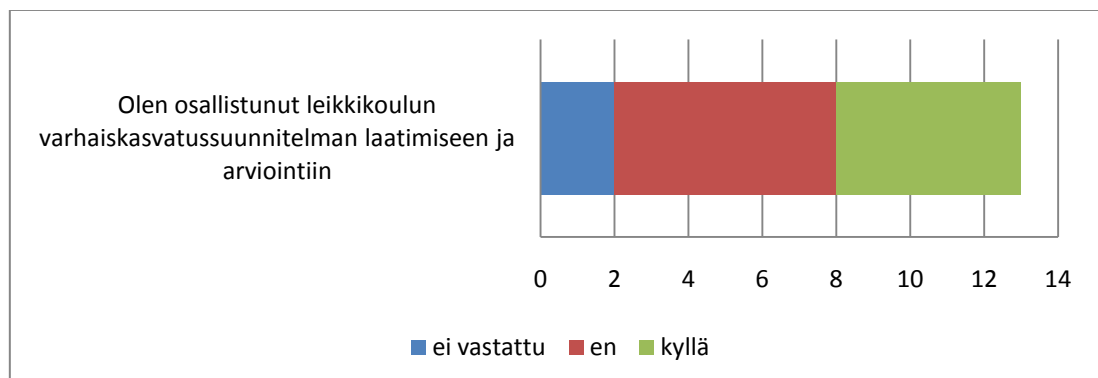
KUVIO 1. Puitetekijät

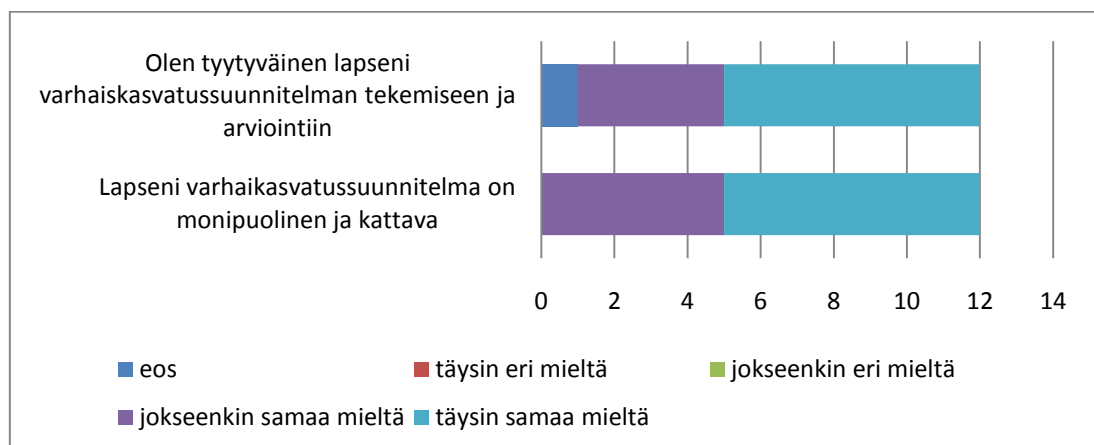
KUVIO 2. Henkilökunnan ammattitaito

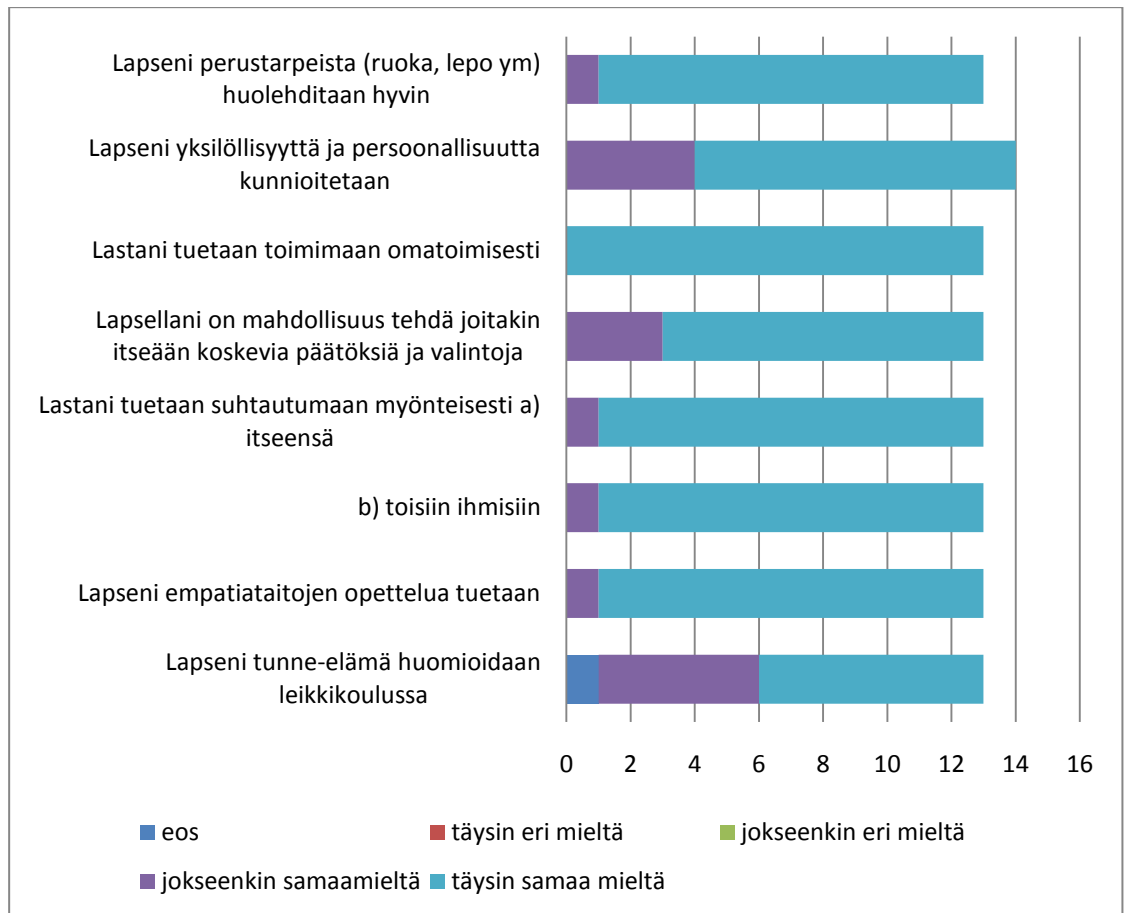
KUVIO 3. Kasvatuskumppanuus

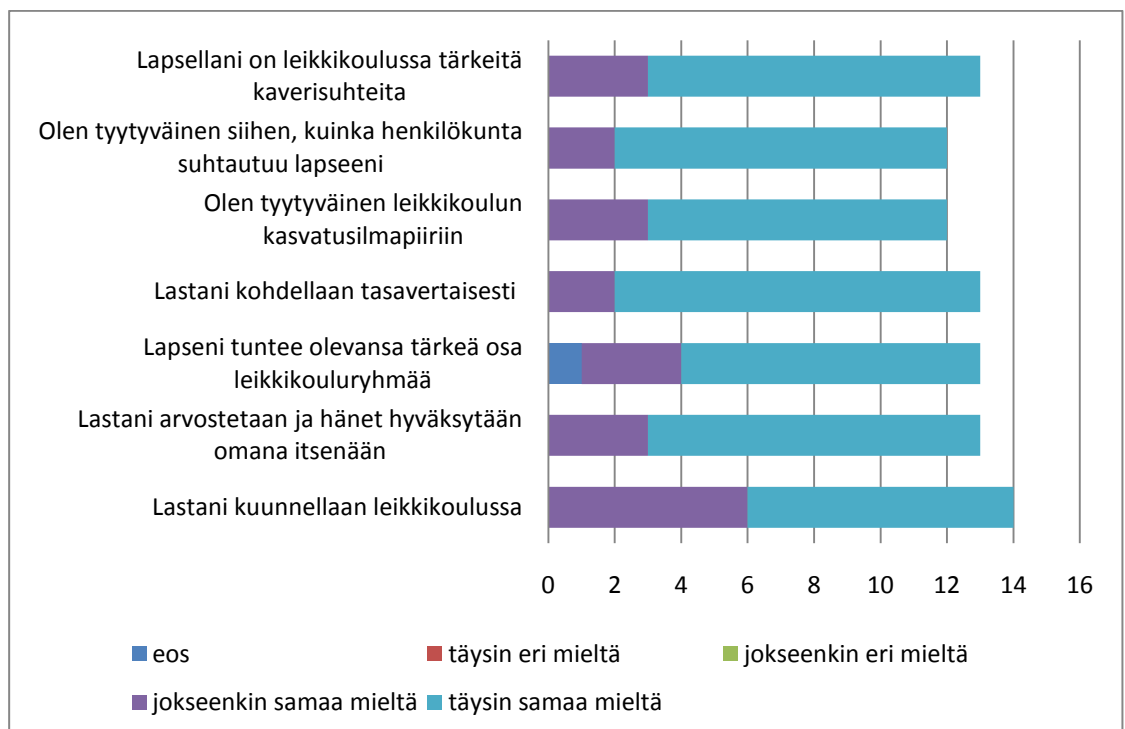
KUVIO 4. Leikkikoulun varhaiskasvatussuunnitelma

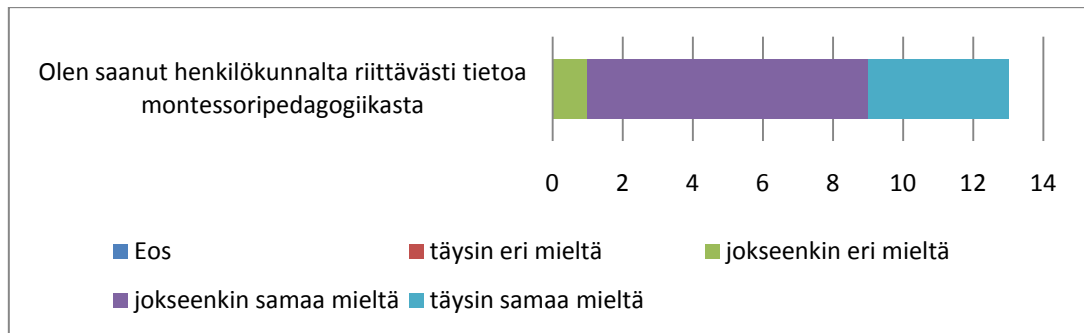
KUVIO 5. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

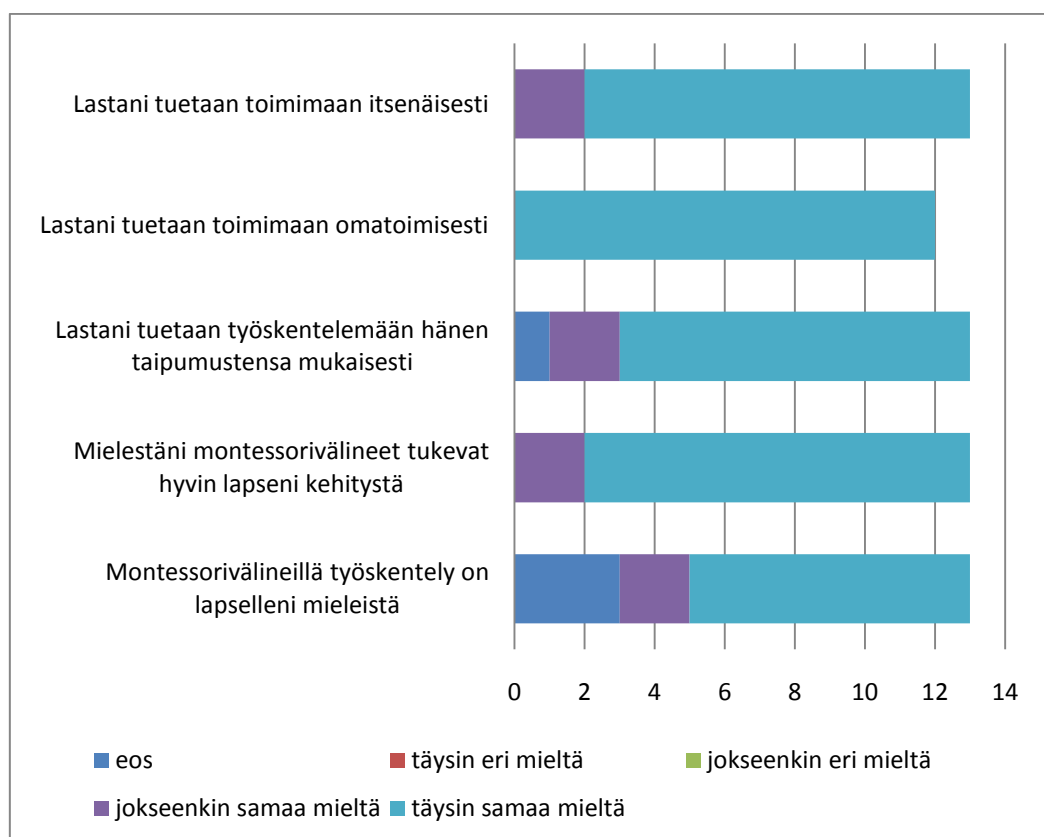
KUVIO 6. Hyvinvointi

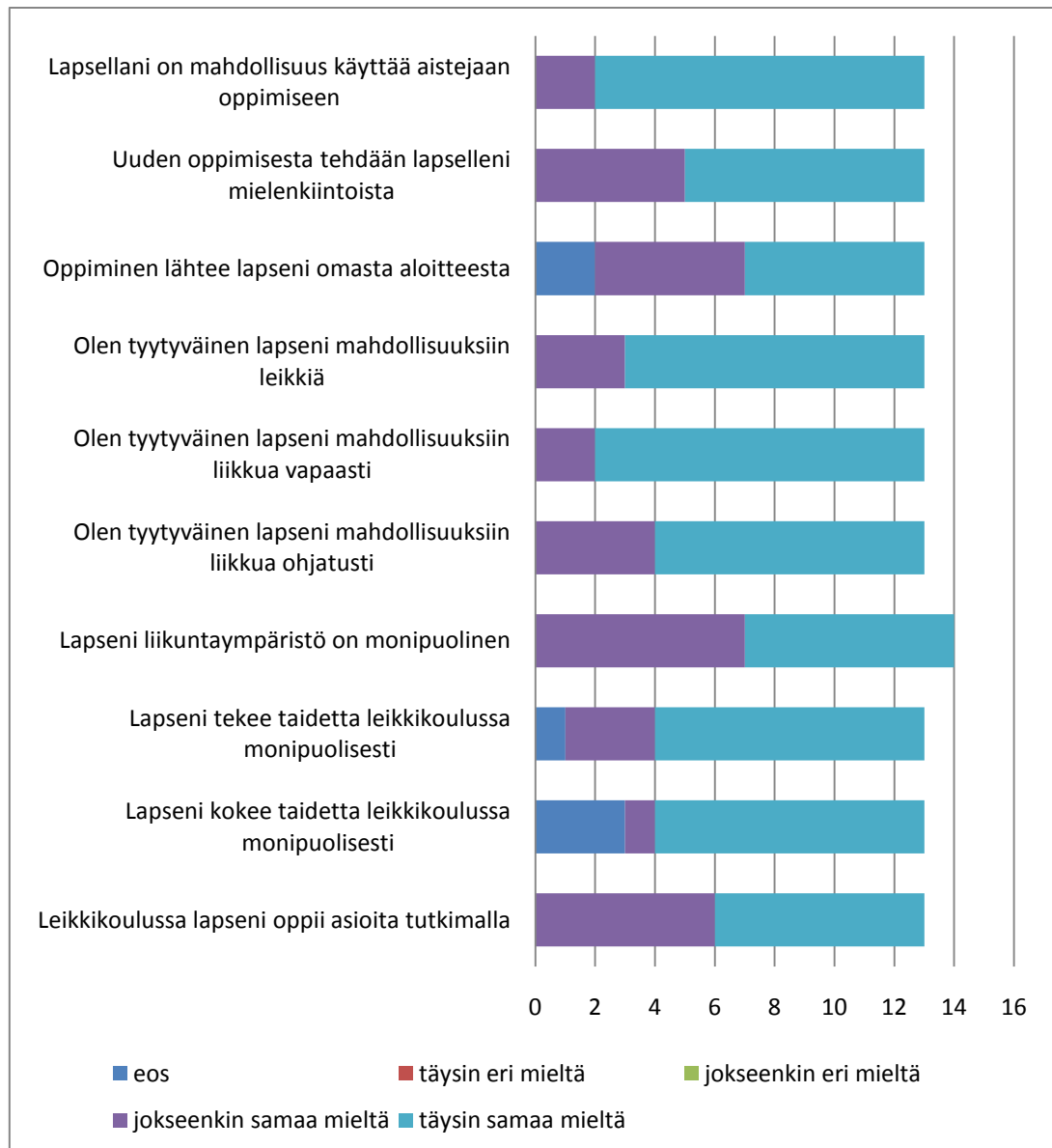
KUVIO 7. Vuorovaikutussuhteet

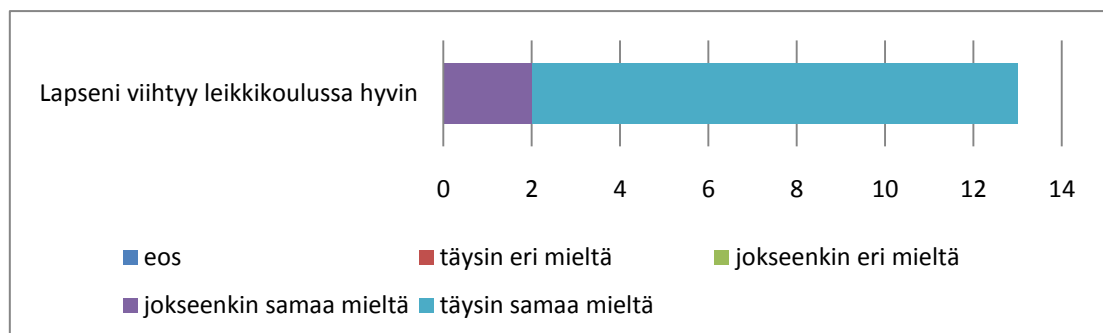
KUVIO 8. Tiedon saanti montessoripedagogiikasta

KUVIO 9. Montessoripedagogiikka

KUVIO 10. Lapsen kehitykseen sopiva toiminta

KUVIO 11. Viihtyminen

Vanhempien arvosanojen (4-10) ka leikkikoululle: 9+

Arvosana (4-10) lapsen puolesta: 9